

Biblioteca
Mitrop. Nicolae Bălan

III.

ANUARUL

Academiei teologice „Andreiane“ ortodoxe române

în Sibiu

pe anul școlar 1926/1927

Biblioteca Mitropolitană Sibiu publicat de

Dr. EUSEBIU R. ROȘCA,
rector.

Cuprinsul: 1. Preotul ca săvârșitor al celor sfinte, de prof. *Dr. I. Hradil*.
2. Date școlare și din cronica institutului.

SIBIU.

TIPĂRUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

1927.

Nr. Inv. 12165/III

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Preotul ca săvârșitor al celor sfinte.

Introducere.

«Îți aduc aminte ție ca să aprinzi darul lui Dumnezeu, care este Întru tine prin punerea mânilor mele» (II. Tim. 1).

Prin această lucrare, aș dori să ofer preoțimii ortodoxe precum și candidaților la preoție, câteva meditații pentru înviorearea harului lui Dumnezeu care este în noi prin punerea mânilor arhiereului. Deși harul chemării noastre, în sine, este un har tainic, viu și invincibil, totuși prin multele griji ale trupului, el ajunge cu încetul sufocat, asemenea jarului înăbușit sub cenușe. De aceea, este necesar ca slujitorii lui Dumnezeu, din când în când, să sufle cenușa de pe jar, să aprindă în ei harul lui Dumnezeu și să recâștige forțe noi pentru sufletul lor, prin aceste meditații; pentru cei hirotoniți, prin sfințenia vieții lor, să cinstească slujba ce au primit-o de la Dumnezeu, iar cei cari sunt candidați să se predispună mai bine prin știința și exercițiul continuu al virtuților de a primi în mod vrednic darul Sfintei Taine a hirotoniei.

Intențiunea acestor meditațiuni, e de a reînoi în noi duhul, de a spori râvna bisericească, de a nutri evlavia și de a întări forțele spirituale, ca să fim gata totdeauna, ca păstori adevărați ai sufletelor, de a ne da sufletul pentru oile noastre, atât ca luptători ai bisericii dreptmăritoare cât și ca ispravnici ai misterele lui Dumnezeu.

I. Sfânta taină a hirotoniei.

«Vei unge pe care voiu zice ție» (Impărați 16). În vechiul Testament, Dumnezeu a poruncit prin Moisi «preoților fiilor lui Aron, să fie sfinți: pentru că jertfele Domnului și darurile Dumnezeului lor, ei le aduc, că sfânt sunt Eu, Domnul celor sfințește pe ei» (Lev. 21).

Din aceste cuvinte, putem desprinde felul de sfințenie și probitatea vieții pe care o cere Dumnezeu dela preoții legii celei noi, pe cari Domnul nostru Isus Hristos i-a lăsat ca locoșitorii Săi pe pământ. Ei nu mai aduc pânile punerii înainte, ci pe mielul cel nevinovat, pe Fiul lui Dumnezeu, și pânea cea vie care s'a pogorât din ceruri. Toate funcțiunile lor sunt sfinte și cer sfințenia vieții, pentruca vrednicia lor să nu fie înaltă iar viața lor rușinoasă. De aceea, biserica dorește ca să nu fie sfințiți de preoți decât aceia a căror viață a fost vreme îndelungată cercetată și virtuțile deplin adevărate. Deci, voi candidați la preoție, floarea stării preoțești, cari aspirați la preoție, înainte pregătiți-vă inimile voastre și cugetați de aveți calitățile și talanții necesari pentru preoție și pentru îngrijirea sufletelor, pentruca să nu fiți asemenea omului amintit în Sf. Evanghelie care voia să zidească turn, neavând banii de trebuință și pe care, după ce a pus temelia, toți cei ce l-au văzut, îl batjocoreau zicând: «Acest om a început a zidi și n'a putut a săvârși» (Luca 14). În această meditație despre preoție vom considera următoarele două lucruri:

1. Cum trebuie s'o primim și 2. Cum trebuie s'o exercităm.

Punctul I. Precum David dintre fiii lui Iesse a fost chemat de Dumnezeu la conducerea poporului Israil, când prin porunca lui Dumnezeu și prin Samuil a fost uns de rege, așa și acum Dumnezeu pe cei cari îi voiește, îi cheamă la conducerea sufletelor, adică la starea preoțească. De aceea Sf. Apostol Pavel, scriind despre preoție zice: «Nimeni nu trebuie să-și iee lui-și această cinste ci cel chemat ca și Aron» (Evrei 5). De aci se vede, că chemarea dumnezeiască este necesară stării preoțești. Și aceasta reiese din însăși fapta Mântuitorului care, înainte de a alege pe apostoli, s'a suit în munte și întreaga noapte a petrecut-o în rugăciune. «Și făcându-se dimineață, a chemat pe discipolii Săi pe care i-a vrut El însuși»; și-a ales doisprezece, pentru a ne avertiza că noi trebuie să întrebăm pe Dumnezeu și numai după ce El ne cheamă, să îmbrățișăm starea preoțească și să ne apropiem de taina hirotoniei. De aceea întâia condiție pentru primirea hirotoniei, este: chemarea sau inspirația divină.

Aceasta o are acela, care comunică cu bărbații evlavioși și înțelepți și primește dela ei sfatul pentru a îmbrățișa starea

preotească. Această chemare o are acela, care după ce a cercetat îndatoririle legate de starea preotească și a cerut lumină de la Dumnezeu prin rugăciuni fierbinți, se simte în interiorul său mișcat, a îmbrățișa preoția și se jertfește pe sine lui Dumnezeu pentru a lucra mântuirea sa și a altora. Pe celelalte Sf. Taine, le primește fiecare pentru sine, dar taina preoției nu se dă numai pentru sine ci și pentru alții. Deci, iubiților mei, câtă să vedeți, oare chemarea voastră este de la Dumnezeu? Cugetați-vă oare înainte de a intra în starea clericală v'ați sfătuit cu Dumnezeu și cu bărbatii înțelepți despre această stare? Cugetați-vă, nu cumva înduplecați fiind de prieteni sau de alții, ați intrat în lăcașul sfânt al lui Dumnezeu? Și dacă ați intrat în această stare, pentru că prietenii voștri v'au înduplecat și părinții v'au constrâns, să vă schimbați intențiunea și numai pentru preamărirea lui Dumnezeu și pentru mântuirea voastră și a aproapelui să vă apropiați de Sf. Taină a hirotoniei.

Pentru primirea Sf. Taine a hirotoniei, afară de chemare, este necesară și probitatea vieții. Dacă omul și-ar păstra nevinovăția botezului și ar îndeplini și toate celelalte cerințe, atunci ar fi destul de pregătit pentru taina sfintei hirotonii. Cu această fericire puțini se pot lăuda și mândri, de aceea este necesar ca înainte de a primi această taină, să ne reculegem cu smerenie și cu cea mai curată dragoste față de Dumnezeu, să urăm păcatele și cu inima înfrântă și smerită să ne mărturisim și să facem roade vrednice de câință, cu ferma hotărâre, ca pe viitor să ducem o viață exemplară. În felul acesta și ca preoți, vom ști să ne ordonăm viața și moravurile noastre, pentru ca toate acțiunile noastre să inspire venerațiune și evlavie.

Afară de probitatea vieții, pentru primirea sfintei hirotonii, este necesară și intențiunea curată, pentru ca nimeni în starea preotească și bisericească să nu vadă numai onoruri și ranguri, deoarece bine a zis cineva: «Ecleziile sunt făcute pentru preoți, dar preoții nu trebuie să fie numai pentru ele». Cine primește Sfânta hirotonie, să nu aibă inima lipită de bogății și să nu-le poștească; ci alegându-și șie-și ca parte și moștenire pe Dumnezeu, să se îndestuleze cu mijloacele de traiu pe cari Dumnezeu și biserica i-le rânduieste precum zice apostolul Pavel: «Având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea îndestulați să fim» (I. Tim. 4). Cine primește taina hirotoniei, să nu se gândească

la comoditatea vieții și la huzur, nu cele ale sale, ci cele ale lui Hristos să le caute, ținând seamă de cuvintele: că fiecare preot, prin chemarea preoțească, este chemat nu la lene și lașitate, ci la truda luptei.

Punctul II. Sf. Taină a hirotoniei trebuie să fie primită cu sfințenie adecă în stare de har. Deoarece stă scris în Faptele Apostolilor cap. 6 că atunci când a fost vorba despre alegerea celor 7 diaconi, apostolii au adunat poporul zicând: «Socotiți drept aceea fraților, dintre voi bărbați mărturisiți, plini de Duhul sfânt și de înțelepciune, pe cari să-i rânduiim în treaba aceasta». Și apostolul Pavel scriind despre diaconi, zice: «Acestia să se ispitească întâi, după aceea să se diaconească, fără prihană fiind».

Deci, dacă apostolii cereau dela diaconi aceste calități ca să fie plini de Duhul sfânt și fără de prihană, este evident că la exercițiul funcțiunilor preoțești se recere și mai mult curățenia conștiinței și starea de har. Și de fapt în însași Sfânta Liturgie, când preotul vine la momentul de a împărtăși pe credincioși, cu Sfânta Euharistie, diaconul admoniază poporul zicând: «Să luăm aminte», iar preotul completează «Sfintele, sfinților», adecă cei prezenți să se apropie cu conștiința curată de această taină înfricoșată. Dar dacă această curățenie și sfințenie se recere dela popor care se apropie de sfânta masă euharistică, cu atât mai vărtos se recere dela preot care nu numai că se împărtășește, ci o și pregătește pentru sine și o administrează și altora. Dacă sângele lui Avel care s'a vărsat prin fratele lui, a strigat din pământ la cer contra lui Cain, ce nu va face sângele lui Hristos pe care preotul îl calcă cu picioarele de câte ori liturgisește cu nevrednicie?

Drept aceea sfințenia vieții se recere dela preoți și precum zice Sf. Isidor Pelusiotul: «atât de mare diferență trebuie să fie între un preot și un alt om, precum este între cer și pământ». Cât de curăți trebuie să fie ochii preotului de orice privire nepermisă cu cari privește trupul Domnului, cât de curată trebuie să fie limba lui care de sângele Lui se înroșește. Cât de curate trebuie să fie mâinile lui cu cari împărțește trupul Domnului, cât de curată trebuie să fie gura, inima și trupul preotului în care aproape zilnic intră autorul întregii curățenii. De aceea, iubiților, de această curățenie a conștiinței să ne îngrijim,

rugându-ne neîncetat lui Dumnezeu ca și cei ce aspiră la preoție precum și cei deja hirotoniți, să-i putem sluji lui Dumnezeu cu vrednicie.

Să ne ajute darul Tău Dumnezeule Atotputernice ca și ceice doresc a primi Sf. Taină și ceice am primit-o să-ți putem servi cu demnitate și cu pietate în toată curătenia și conștiința bună. Amin. (Urm. lui Hristos lib. IV. Cap. 11).

II. Harul chemării.

Chemarea la preoție este un har: «Nu voi M'ați ales pe Mine».

Este mare har: «Eu v'am ales pe voi» (Ioan 15). Deci aprecierea chemării este principiul îndreptării noastre.

Isus se află lângă mare, Petru și Andreiu pescuiesc. Mântuitorul le zice: «Veniți, după Mine și vă voi face pe voi vânători, de oameni» (Matei 4). Ei lăsându-și mrejele îl urmăresc, părăsindu-și grijile cele lumești și josnice, schimbându-le cu cele duhovnicești.

Închipuindu-ne că ne aflăm și noi în fața lui Hristos, să zicem din tot sufletul nostru: Vino, Împărate, ceresc, care ești duhul sufletului nostru și ne umple inimile noastre deșarte și goale de sentimentele Tale cele bune. Aprinde în noi lumina care să ne lumineze și să vedem cine am fost, cine suntem și cum trebuie să fim.

Punctul I. Chemarea la preoție este un har. — Isus Hristos după ce a invitat pe apostoli la cina cea de taină și după ce i-a instituit ca preoți le spune: «Nu voi M'ați ales pe Mine ci Eu v'am ales pe voi» (Ioan 15). Acestea le-a spus apostolilor numai pentru a asemena starea lor trecută cu cea de față și să înțeleagă, că ceea ce sunt, nu-s nici din drept, nici prin meritul lor, ci exclusiv prin harul Său.

O! preot creștin ortodox! De câte ori îmbrăcat cu ăminte liturgică, te apropii de sfântul prestol înconjurat de cetele îngerești, pentru a săvârși o lucrare, afară de care nu există alta mai plăcută și alta mai folositoare, spune-mi? nu ți-a venit oare în ăminte nici odată adevărul rostit de Apostolul Pavel: «Cu darul lui Dumnezeu sunt ce sunt» (I. Cor. 15). Adu-ți

aminte ce ai fost, mai întâi, după starea ta socială și apoi, după moravuri. Părinții din care te-ai născut oare n'au fost și ei pescuitori sau gospodari, meseriași sau burghezi? Iată că astfel ai fi fost dela însuși leagănul tău osândit la plug, la ac sau la ciocan, dacă Dumnezeu n'ar fi mișcat pe părinți sau pe alți binefăcători ai tăi prin harul său, la această hotărâre.

Deci, nu te mândri, deoarece nu tu te-ai ales ci Dumnezeu, precum celim în Psalmul 77, te-a luat dela turmele oilor, și din păstorul oilor te-a făcut conducător de suflete și din vânător de pești, te-a făcut vânător de oameni.

Și dacă Provedința dumnezeiască ți-a dat un tată de o poziție socială mai înaltă, așa că din pântecul mamei tale ai fost destinat pentru studii, însăși această fericire n'a fost alegerea ta, nici dreptul și meritul tău, ci a fost un dar: «Cu darul lui Dumnezeu sunt celce sunt».

Dar acest adevăr, nouă ne va apărea și mai clar, dacă privim starea morală a vieții noastre trecute.

La mulți trebuie să fie o amintire tristă dar folositoare. Gândește-te puțin, iubite prietene, în amărăciunea sufletului tău, la anii vieții tale trecute înainte de studii și la anii vieții de student. Oare nu s'a petrecut în tine parabola fiului risipitor, oare nu ai fugit și tu ca un dezertor dela Tatăl într-o regiune îndepărtată, oare n'ai jefit avere, parale, timp, minte, sănătate, onoare în lucruri frivole, josnice și spurcate? Dar pe urmă începând a trăi viața ta conform vieții fiului celui mai bătrân, făcându-te mai supus și mai ascultător Tatălui tău, trebuie să recunoști că dacă totuși ți-ai păstrat nevinovăția ta, aceasta o atribui Provedinței lui Dumnezeu, care ți-a schimbat natura ta spre bine, dându-ți părinți și dascăli cari au priveghiat cu o grijă specială asupra ta, ferindu-te de ispite, și alte ocaziuni de-a păcătui și de pericole mai mari în cari puteai peri.

Dar tu, pentru atâtea binefaceri, ce fel de recunoștință ai arătat pentru ca să câștigi alte binefaceri noi, ca de pildă cea a chemării la preoție? O! trebuie să recunoști că, deși ți-ai ferit nevinovăția de peire, totuși această nevinovăție a fost lovită și vătămată de atâtea nepăsare și neglijență. Trebuie să recunoști că acum ceeace ești, ești din darul lui Dumnezeu și nu din meritul tău: «Nu voi M'ați ales». O, Doamne, sunt cel mai nerecunoscător dacă nu mărturisesc înaintea cerului și pământului,

precum a mărturisit și psalmistul David: «De nu mi-ar fi ajutat mie Domnul, puțin lipsia și s'ar fi sălășluit în iad sufletul meu» (Ps. 93). Diavolul ca un leu răcnind a umblat căutând să mă înghiță. Pe când eram tânăr, am fost în primejdiile râurilor și de exemple rele, ca de un puhoi aproape am fost dus în marea morții. Eram în primejdiile tâlharilor cari puneau curse vistieriei harului pe care o purtam într'un vas de lut. Eram în primejdii din partea neamului meu, deoarece cei casnici și rude-niile mele s'au făcut vrășmași sufletului meu, instigându-mă prin slăbiciunea lor la rău. Eram în primejdiile venite din partea lumii, deoarece unde mă întorceam găsim pietrii de poticneală. Eram în primejdie în sânul societății, deoarece de câte ori am fost între oameni, mai puțin om m'am reîntors. O, Doamne! din toate părțile eram înconjurat de curse și primejdii; de nu m'ai fi ajutat Tu Doamne, deja de mult în iad aş fi fost sălășluit, în societatea acelor nenorocite creaturi, cari nu pot în veci să te iubească pe Tine. Iată stau cu sufletul smerit, dar aducându-mi aminte de fărădelegile tinereței mele, mă știu vrednic de focul cel veșnic. Și cu toate aceste lipsuri și neajunsuri sufletești, mă pot prețui de a fi eu vrednic de preoție? Nici decum.

«Doamne! nu sunt vrednic!» Nu eu Te-am ales, ci din contră, Te-am lăpădat după trupul meu și ți-am arătat spatele pentru a satisface pasiunile mele murdare și josnice. Dar Tu Doamne m'ai ales pe mine cu toate aceste neajunsuri. Și dacă sunt preot aceasta nu-i alegerea, nu-i dreptul, nici meritul meu, ci prin Darul Tău sunt celce sunt. Deci recunosc și mărturisesc: din har sunt preot și numai din har.

Dar cât de mare este acest har? Dacă avem în vedere pe celce cheamă, harul este mare; dacă privim pe cel chemat, atunci harul este și mai mare. Pe urmă dacă considerăm înșasi chemarea, atunci harul este cel mai mare. Și așa în punctul II vom considera chemarea la preoție ca un har al lui Dumnezeu.

Punctul II. Chemarea la preoție este un mare har al lui Dumnezeu: Eu v'am ales pe voi! Câte cuvinte, atâtea prerogative de cari strălucește harul preoției. Căla ce m'a ales este Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu, Doamnel cărui nu-i lipsește nimic. Celce a fost ales, este omul care, considerat în sine, este nefolositor și asemănat cu altul, este cu totul nevrednic.

Lucrul pentru care a fost ales, este o vrednicie care e mai mare decât orice vrednicie omenească.

Vom examina fiecare parte amănunțit. Alegerea este un act al unei iubiri binevoitoare, de care cineva fiind îndemnat a face o binefacere, o face mai vărtos la unul decât la altul. Deci celce m'a chemat pe mine este însuși Isus care m'a iubit și chemarea însași este o arvună a iubirei față de mine.

Dar, dacă în orice binefacere avem în vedere nu numai însași binefacerea ca atare, ci iubirea și persoana aceluia care ne face nouă această binefacere, atunci cine ar fi în stare să stee în ajutorul meu, pentru a explica bucuria pe care o simt în sufletul meu. Cu toată siguranța dacă pe cei pe cari i-a ales Solomon îi numiau fericiți, de aceea că au fost despărțiți de noroiul poporului ca să stee înaintea feței Sale, atunci eu trebuie să fiu cel mai fericit deoarece Fiul lui Dumnezeu a pus ochii Săi asupra mea, și uitându-se cu blândețe la mine care ședeam la locul cel mai de jos, m'a chemat la Sine zicând: «prietene sue-te mai sus» (Luca 11).

Dar darul crește și din partea persoanei chemate. Când Dumnezeu te-a chemat pe tine, câte și câte dificultăți și împotriviri a găsit în tine și câte și mai câte mijloace a folosit, ca să vrei și să poți a fi preot. Deci cine ești tu? Trebuie să recunoști că ești și ai fost o slugă nevrednică. Și cu toate acestea Isus Hristos a fost așa de milostiv, încât te-a preferat pe tine în locul atâtor altora și te-a ales pe tine așteptând răbdător dela tine ca să fii conform voinței Sale. Deci trebuie să corespunzi chemării tale, la care te-a chemat, deoarece chemare mai sublimă nu există alta pe pământ. Vei primi o putere prin care vei întrece pe însuși Iosua în faptele minunate, care au putut prin un cuvânt să oprească soarele, iar Tu prin rugăciunea ta vei aduce pe pământ pe însuși creatorul soarelui. Dar vrednicia celui chemat, nu se oprește aci. Vei primi o a doua putere, prin care primind pe Duhul sfânt vei putea deslega și lega, păcatele lumii. Te faci astfel judecătorul lumii întregi și al soartei ei veșnice. Afară de puterile acestea, va primi sufletul tău și un caracter, al cărui semn vizibil este însași tunderea. Te-ai făcut preot nu ca regii, după sânge sau moștenire, ci prin hirotonie în puterea căreia, vrednicia ta de preot, așa îți este de proprie încât puterea aceasta nimeni nu poate să o ia

cu forță omenească: odată făcut preot, vei rămânea în veci preot.

Puterea slujitorului lui Dumnezeu e mare, deoarece el este mijlocitorul între Dumnezeu și oameni. Dânsul jertfește pe Dumnezeu lui Dumnezeu și dânsul împacă pământul cu cerul. Doamne, ce-ți pot oferi eu pentru acest dar al chemării la preoție? Pentru împlinirea oficiului meu pe deplin nu-s îndestulitor și de aceea fac recurs la toate lucrurile create ale Domnului și binecuvântați și voi pe Domnul care mi-s'a arătat în toate puternic, înțelept și bun, dar în special, în darul chemării la preoție mi-s'a arătat ca cel mai puternic, înțelept și bun. De aceea bine să fii cuvântat Doamne Dumnezeule în ceruri unde strălucește dărnicia și bogăția Ta. În fine să fii preamărit în iad unde triumfă dreptatea Ta. Dar în Biserica Ta să fii preaînălțat și preamărit unde ai pus pe preoți ca vistiernici ai milei Tale și ispravnici ai îndurărilor Tale, cari strălucesc în toate faptele Tale. Astfel și eu sunt o faptă a îndurărilor Tale, făcându-mă preot. De aceea în toate zilele vieții mele păharul mântuirii lua și numele Tău cel sfânt îl voi chema pentruca să nu mă abat nici decum dela poruncile Tale și să nu admit nimic nevrednic caracterului pe care l-am primit prin punerea mânilor arhieresti. — Amin.

III. Chemarea preoției.

Ținta primă a preoției, este de-a sluji lui Dumnezeu o slujire perfectă: «Mă iubești mai mult decât aceștia?» (Ioan 21).

Ținta a doua este a sluji Bisericii o slujire folositoare: «Paște oile Mele» (Ioan 21). Deci să avem dorința de o perfecțiune conform stării noastre.

Domnul nostru Isus Hristos în preajma morții Sale, s'a adresat astfel apostolilor săi: «Precum M'a trimis pe mine Tatăl și Eu vă trimit pe voi» (Ioan 20) arătând în felul acesta, cele două ținte ale chemării apostolești:

Ținta primă, de a face toate pentru preamărirea Tatălui și a doua țintă de-a face toate pentru mântuirea sufletului.

Să-ți ridici ochii și inima spre ceriuri și să zici: «Doamne celce faci îngerii Tăi duhuri, și slugile Tale pară de foc, pentru

desăvârșirea altora» (Ps. 10) dă-mi posibilitatea de a cunoaște ținta mea, ca să știu ce-mi lipsește, să știu a plânge cu plângere folositoare pentru a mă îndrepta.

Punctul I. Prima țintă a preotului este de-a sluji lui Dumnezeu o slujire perfectă.

«Mă iubești mai mult decât aceștia?» Cu aceste cuvinte s'a adresat Mântuitorul către Petru, după căderea și lăpădarea lui. Cu aceleași cuvinte se adresează astăzi Hristos către tine. A voit să zică cu alte cuvinte astfel: «toate creaturile trebuie să servească lui Dumnezeu, dar între creaturi omul trebuie să servească cu mult mai mult lui Dumnezeu. Între oameni, mai mult un creștin, între creștini, mai mult un preot trebuie să servească lui Dumnezeu: Mă iubești mai mult? Că așa trebuie să fie, ne-o arată T. V. în Levitic cap. 21 unde se vorbește despre preoție dela care au fost excluși cei orbi, cei urduroși, cei schiopi, cei gheboși și cei cu răie. Toate aceste defecte, însemnau unele vicii rușinoase pentru preoți și astfel, în vremea de azi, cei orbi ar fi preoți cei neînvățați, cei cu ochi urduroși cei nepricepuți, cei schiopi cei nestatornici cei gheboși cei prea mult aplecați la cele pământești și cei cu răie, cei infami și vinovați de sminteale.

Dar T. N. ne învață și mai apriat când ne zice prin graiul Evanghelistului Mateiu cap. 5: «De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult, nu veți intra în Împărăția cerurilor».

Deci, preoții, din însași starea lor, sunt datori la o desăvârșire mai înaltă ca ceilalți creștini. Și de fapt Biserica recere dela preoți, mai mult o frumseță a sufletului decât a trupului, pentruca jertfa noastră cea fără de sânge, să fie bine plăcută lui Dumnezeu, precum a fost cea a dreptului Avel, a părintelui nostru Avram și a arhiereului Melhisedec. Pentruca să înțelegem acestea, trebuie să fim și noi asemenea lui Avel în nevinovăția și în zelul pentru care Dumnezeu a binevoit a se uita la el și la darurile aduse Lui, asemenea lui Avram, în eroica supunere care l-a hotărât de-a jertfi lui Dumnezeu pe fiul cel primul născut Isac; și asemenea lui Melhisedec în sfîntenie și pietate, deoarece și noi suntem din preoția lui, fiind el tipul preoției lui Hristos. De aceea dela noi se recere să fim de o mare desăvârșire, iar la ea ajungem în mod succesiv, prin exercițiul continuu al diferitelor virtuți, învățând a trăi o viață adevărată de preot.

În acest fel Biserica prin însăși economia sf. hirotonii a voit să fim hirotoniți în diferite grade și răstimpuri. Dar și rațiunea noastră omenească ne arată cât de mare este vrednicia noastră de preot.

Suntem unși ai lui Dumnezeu, de aceea vai omului aceleia care asemenea lui Baltazar cel profanator de vase sfinte, se va profana pe sine, cinstind pe idoli! De aceea și tu preot profanator, ai fost pus în cumpănă și ai fost aflat cu scăderi. Dar tu preot al lui Dumnezeu celui înalt, care trăește și împărățește în veac, cum ai intrat aicea neavând haina cea de nuntă a perfecțiunilor recerute? Oare n'ar fi fost mai bine pentru tine de ai zis lui Dumnezeu care te-a chemat: «Rogu-te să mă ierți decât să te apropii de sfântul altar în haină de nebun». Ce altceva îți va rămânea dacă nu ai această haină decât uriciunea pustiirii stând în locul sfânt? Dar ce lipsă avem de a ne trudi să aflăm cum trebuie să fim, deoarece de pe înseși buzele lui Isus, auzim destul de clar dorința perfecțiunii noastre. Isus înainte de a pune pe apostoli preoți, ce face? Se încinge și începe a spăla picioarele apostolilor. Petru uimit se scoală. «De nu te voi spăla pe tine n'ai parte cu mine» îi zice Hristos. Ce amenințare grozavă! Dar între cei cărora le-a zis lor Isus, curății sunteți, era și Petru. Nu importă întru nimic, deoarece și cel spălat are trebuință de a fi spălat la picioare. Deci nu-i destul pentru un preot de a fi curat de păcat ci mai mult trebuie să se îngrijească de-a fi curat și de aplecare spre păcat. Preotul trebuie să mărturisească pe Fiul lui Dumnezeu celui viu prin vorbe și fapte, deoarece a sluji Lui, înseamnă a împărăți. Ce folos ai de-a mărturisi pe Isus, dacă nu-l iubești în toate lucrurile sale, și dacă nu-l ascuți și nu te conformezi lui în toate? La întrebarea pusă lui Petru: oare mă iubești pe mine, ce fel de răspuns poți să dai? Petru fricos a răspuns: Doamne, Tu știi toate, Tu știi că te iubesc! Dar tu ce răspuns dai? Doamne știu că te iubesc pe Tine toate creaturile, dar eu nu te-am iubit mai mult decât ele, dar nici cât ele. Tu cunoști Doamne aceasta nepricepere a iubirii mele. Chemi stelele, și ele mărturisesc Ție: De față suntem! Și luminează Ție cu veselie. Elementele îți sunt ascultătoare la poruncă, iar animalele slujesc mie deoarece așa ai binevoit Tu Doamne. Dar eu slugă netrebnică și leneșă și dacă zic că te iubesc, cu toate

acestea, cu fapta nu te iubesc. Trebuie să mă rușinez când văd pe unii mireni cari mă întrec pe mine. În câți din ei nu arde un foc mai mare al evlaviei și eu sunt rece! Câți dintre ei nu sunt mai milostivi și mai darnici față de aproapele și eu sunt nesimțitor! Câtă sânguință în muncă, câtă răbdare în greutăți și câtă tărie în mizerie există în ei și eu mă dau învins! O, ce rușine, ce durere pentru mine! O vrednicie și caracter de preot în ce om v'ați așezat! Dar tu preot rece, nebagător de seamă, nu plânge și înțelege că n'ai slujit slujirea desăvârșită a lui Dumnezeu, precum nici slujirea folositoare Bisericii, care va fi obiectul punctului II.

Punctul II. Ținta a doua a preotului, este de a sluji Bisericii slujbă folositoare. «Paște oile mele». Această sfătuire de treiori a fost repetită lui Petru, ca să înțeleagă apostolul, că iubirea despre care a fost întrebat, nu trebuie să fie neproductivă, ci folositoare Bisericii, pe care, conform admonierii lui Pavel, trebuie să o zidim și nutrim în noi și în alții, prin exemplul vieții, prin cuvântul propoveduirii și prin Sf. Taine. Fiecare preot este dator de a zidi în sine și în sufletele supuse îngrijirii sale, Biserica lui Hristos. Preotul în forța stării sale, trebuie să fie «sarea pământului» pentru cei începători, «lumina lumii» pentru cei înaintați, cetatea pusă pe munte pentru cei perfecți, ajutorul lui Dumnezeu la readucerea fiecăruia spre calea cea bună și conlucrătorul lui Dumnezeu în învățarea tuturor.

Cine este botezat, pentru sine este botezat, cine se împărtășește cu sf. Euharistie, pentru sine se împărtășește. Dar nimeni nu este hirotonit pentru sine, nimeni nu e hirotonit pentru a câștiga cerul numai pentru sine, ci este hirotonit ca să ajute pe mulți alții pentru a câștiga cerul. Deci dacă sarea s'ar strica, trebuie să se arunce! Dacă soarele s'ar înveli într'un sac, de ce ar mai ocupa loc degeaba pe cer?

Dacă cetatea cea deasupra muntelui ar ținea porțile sale închise celor ce se suie pe munte, ar trebui să fie dărâmată! Dacă nu voești să fi de ajutor lui Dumnezeu în mântuirea sufletelor, mai bun lucru faci să te retragi. Și dacă nu vei satisface solia de a da hrană dumnezeiască, atunci mai bine lipsește-te de acest nume de sol. Rău face și acela, care face bine, dacă îl face numai pentru sine. Face și mai rău dacă nu face nimic,

dar face mai mult rău, dacă operează lucruri complet opuse stării sale.

Trebue să recunoști că ai păcătuit vânzând sânge nevinovat, aruncând prețul sângelui acelora, cari odată îți vor zice cu sarcasm: «ce este nouă? Tu vei vedea» (Mat. 27). Vai de tine preot vinovat, «sângele Domnului va striga contra ta și vei plesni peste mijloc și se vor vărsa toate măruntaiele tale ca și ale lui Iuda». Deoarece în ele nici un duh preoțesc n'a trăit.

Dar aceste amenințări nu se sfârșesc aci, ci vei auzi în ziua aceea când Domnul Isus Hristos îți va zice ție, precum și celor asemenea ție: Am flămânzit și nu m'ați hrănit! Eu v'am hrănit ca să fiu hrănit de voi, în oile mele. Dar voi m'ați hrănit numai cu exemplu înveninat, cu cuvântul uscat, sec și fără nici o vlagă, tainele le ați administrat numai incidental și cu nerăbdare, fiind mai lacomi de lână decât de oi! Ce fel de socoteală puteți să-mi dați de darul ce l-am vărsat în voi? Doamne am păcătuit ca Iuda, dar nu disperez ca el. Căit vin înaintea picioarelor Tale, promițând solemn că pe viitor voiu trăi conform țintei harului cu care m'ai împărtășit. Voiu sluji Ție Doamne, de aci înainte, o slujire perfectă și Bisericii o slujire folositoare.

Iată-mă, trimite-mă pe mine! Dar trimite-mă așa pe cum Te-a trimis pe Tine Tatăl cel ceresc: plin de dar și de adevăr. Ce fel de viață am putut trăi, dacă am fost gol de har și plin de minciună! Indreptează învățătorule bune, intențiunile mele greșite, cari m'au îndepărtat dela ținta mea! Indreptează slăbiciunea sufletului meu care se teme de osteneala virtuții cuvenite stării mele! Fă, ca unde ești Tu, acolo să fie și sluga Ta. Fă, ca să nu fug de cele ce sunt ca o sarcină pentru mine, ci mai vărtos să le caut pentru a fi cât mai conform Ție. Și de aceea, Te rog, Doamne, întărește aceste hotărâri folositoare și intențiuni mântuitoare pe care le-ai trezit în mine. — Amin.

IV. Urmarea lui Hristos.

«Imbrăcați-vă întru Domnul nostru Isus Hristos» (Rom. 13).

Evangelistul Ioan zice că Isus Hristos a zis odată apostolului Petru: «Urmează-Mi Mie». Aceste cuvinte se referă la fiecare preot. Ce înseamnă a urma pe Hristos? Înseamnă a

imita viața și virtuțile Lui, adecă a face ce a făcut El, a căuta ce a căutat El, a fugi și a urgisi, de ce a fugit și a urgisit El. Isus Hristos a petrecut întâi o viață privată și apoi o viață publică; amândouă aceste vieți, au fost spre pildă fără scăderi și demne de imitat. În viața Sa privată, Isus Hristos disprețuia bogățiile, nu se lăsa pe lângă cei puternici, ocolea onorurile, plăcerile și comoditățile vieții; era smerit, cumpătat și milostiv.

Privind viața Sa publică, vedem cât de mare era râvna Sa pentru preamărirea Tatălui Său, cât de răbdător în cele mai mari ofense, cât de blând în modul său de procedare, cât de sânguincios a arăta oamenilor calea mântuirii, lăsând normă și exemplu preoților, că precum El a făcut, să facem și noi așisderea. Preoții sunt ministrii lui Hristos și dânsul se exprimă astfel pentru ei: «Dacă-Mi slujește cineva Mie, Mie să-mi urmeze».

Deci vom medita: I. despre necesitatea, II. despre ușurința de a urma pe Isus Hristos.

Punctul I. Fiecare creștin trebuie să fie icoana lui Hristos, adecă un «Alter Christus», în așa fel, ca oricine văzând un creștin, să gândească că vede pe Isus Hristos. Dacă fiecare creștin trebuie să reprezinte pe Isus Hristos, cu atât mai vârtos preoții trebuie să poarte în sine icoana lui Hristos, pentru a putea zice cu apostolul Pavel: «Iar viez nu de acum eu, ci viază întru mine Hristos» (Gal. 2).

În orice faptă, vorbire și activitate a noastră, trebuie să apară ceva din dragostea, umilința, prudența și din alte virtuți ale Lui. Noi trebuie să tindem spre desăvârșire, care constă în urmarea lui Hristos, care zice: «Tot cel desăvârșit va fi ca dascălul său» (Luca 3). Suntem datori a urma pe Hristos în muncă, pentru că dânsul din tinerețele sale a muncit; suntem datori a-L urma în ascultare, pentru că și El a fost ascultător până la moarte și moartea, de Cruce; suntem datori a-L urma în smerenie, pentru că s'a smerit pe Sine însuși, chip de rob luând, suntem datori a-L urma în răbdare, pentru că El fiind ocărât n'a ocărât și ca un miel înaintea celui ce-l tunde nu și-a deschis gura Sa, și ca o oaie spre junghiere s'a adus.

El n'a avut loc unde să-și plece capul și noi trebuie deci să suferim de bunăvoie orice neajunsuri și lipsuri. Intrând în

templul din Ierusalim, a scos pe toți ceice vindeau și cum-părau; și noi trebuie să vădăm pe păcătoși și să introducem iarăș cinstirea lăcașului lui Dumnezeu. El a spălat picioarele ucenicilor Săi și noi trebuie să ne îndeplinim datoriile noastre față de aproapele. El s'a rugat pentru vrășmașii Săi și noi trebuie să ne rugăm pentru ceice ne disprețuesc și să uităm și să le facem bine.

Punctul II. Cât este de necesar, pe atât este de ușor a urma pe Hristos. El s'a pogorât din cer, făcându-se din ne-văzut, văzut, pentruca să ne conformăm vieții Lui. Isus Hristos nu voește să-l urmărim în săvârșirea minunilor, ceea ce este propriu puterii dumnezeiești; nici în profeții, ceea ce este dat numai unora, ci dorește, precum zice: «să învățați dela Mine, că sunt blând și smerit cu inima, să luați jugul meu, adecă poruncile mele, că jugul meu este bun și sarcina mea ușoară» (Mat. 11).

Nu ne putem scuza că nu putem fi blânzi și smeriți cu inima, deoarece ar fi un ostaș prea slab acela care nu ar călca pe urmele conducătorului său și ar fi rușine ca sub capul încununat cu spini, să stea un mădular slăbănog. Nici nu ne putem scuza că nu putem îndeplini poruncile Lui, pentrucă nu ne poruncește lucruri imposibile și precum zice apostolul Ioan: «Poruncile Lui grele nu sunt» (I. Ioan 5). Să ne decidem a urma pe Hristos, încât credincioșii, văzând faptele noastre cele bune, vorbirea sfântă și viața exemplară, să laude și să binecuvinteze pe Dumnezeu, care a dat Bisericii Sale astfel de preoți.

Dumnezeule, care ai trimis pe Fiul Tău cel unul născut în lume, pentruca să ne învețe calea mântuirii, dă-ne harul de-a călca în urmele Lui, ca nici în dreapta, nici în stânga să nu ne abatem, ci drept pe calea arătată nouă să tindem la Împărăția Ta. Amin.

V. Desăvârșirea personală.

«Fă ce este plăcut înaintea Mea și fii fără de prihană» (Facere 17), adecă să fi desăvârșit. Desăvârșit e acela căruia nu-i lipsește nimic. Așa și lumea aceasta, deoarece nu-i lipsește nimic din podoaba ei, se zice că e desăvârșită. Acelaș lucru trebuie să susținem și despre desăvârșirea spirituală. Dacă

vre-unul din mireni menține poruncile lui Dumnezeu și ale Bisericii, adică se ferește de rău și face bine, este un creștin desăvârșit. În aceasta constă dreptatea creștină. Desăvârșirea, fie creștinească, fie preoțească, constă în iubirea adevărată a lui Dumnezeu și a aproapelui. Zic în iubirea adevărată, deoarece nu-i destul a iubi cu cuvântul sau cu limba, ci iubirea trebuie să fie manifestată și în fapte, pentru că iubirea față de Dumnezeu nu-i niciodată netrebnică; ea face lucruri mari dacă de fapt există. Și dacă refuză această iubire de a lucra, atunci iubirea nu mai există în noi. Celce iubește cu adevărat pe Dumnezeu și pe aproape, multe le operează și le suferă pentru mântuirea aproapelui. De aceea, cu cât unul se distinge în iubirea lui Dumnezeu și a aproapelui, cu atât se poate zice că este mai desăvârșit.

Având în vedere această desăvârșire, se nasc spontan în noi aceste două întrebări:

1. Oare trebuie să tindem noi spre desăvârșire?
2. Prin ce mijloace putem noi ajunge la desăvârșire?

Acest material este de-o importanță mare și vrednic de a fi meditat.

Punctul I. Isus Hristos în persoana învățăcelilor săi, ne admoniază la desăvârșire când zice: «Fiți dar voi desăvârșiți precum Tatăl vostru din ceruri desăvârșit este» (Mateiu 5). Aceste cuvinte ale Domnului obligă pe toți creștinii cu cât sunt mai înaintați în vârstă să progreseze în virtuți. Astfel nu trebuie să ne lăsăm de a merge înainte spre desăvârșire chiar dacă ni-se pare nouă că am profitat prea mult, deoarece apostolul Ioan ne admoniază când zice «cel drept să facă dreptate și cel sfânt să se mai sfințească» (Apoc. 12). Altfel a se crede pe sine desăvârșit este semn de trufie, deoarece a nu avea dorință de-a înainta, este egal cu aceea de a merge înapoi. În drumul vieții spirituale a nu face progres, înseamnă a merge înapoi.

Dacă toți creștinii sunt obligați de a se perfecționa după starea lor, cu atât mai vârtos sunt obligați preoții și chiar preoții viitori deoarece starea lor este așezată pentru sfințenia altora, fie după funcțiunile sfinte cari trebuie să le facă cu sfințenie și conștiincios, fie prin exemple, fie în fine după doctrina și știința lor pe care o împărtășesc altora, pentru că cele spuse altora ei

trebuie să le facă mai întâi. Deoarece celce e pus pentru a învăța popoarele spre virtute, i se cuvine ca în toate să fie sfânt și să nu se găsească întru nimic reproșabil.

Deoarece teoria fără praxă este ca roata fără osie. Din reflexiunea acestor lucruri trebuie să concepem o dorință fierbinte de a trăi o viață sfântă, deoarece Dumnezeu dorește ca să fim sfinți. «Căci aceasta este voia lui Dumnezeu sfințirea voastră» (I. Tesal 4).

În punctul II vom considera mijloacele prin cari putem să ajungem la desăvârșire și sfințenie.

Punctul II. 1. Mijlocul este ca să ne ferim cu cea mai mare grijă de toate păcatele grele, deoarece ele ne împiedecă în progresul virtuților, după cum un călător rănit fiind în drumul său, trebuie să întrerupă călătoria deoarece nu este în stare de a merge mai departe.

Apoi întrucât ne este posibil, să ne ferim de păcatele ușoare, pentru că ele ne conduc la cele grele, și prin ele ofensăm pe Dumnezeu care este bunătatea infinită. Să auzim cele ce ne spune sf. Ambrosiu: «Virtutea nu trebuie să fie mediocră». De aceea preotul care trebuie să fie lipsit de păcatele mari, să se ferească și de cele mai mici în așa fel, — de pildă de minciună, — precum oamenii de rând se feresc de păcatele cele mai mari, de pildă de omucidu.

Al 2-lea mijloc este: Preotul dornic de perfecționarea sa, trebuie să se silească în câștigarea și exercitarea virtuților. Și anume în acele virtuți cari sunt potrivite stării sale de preot, precum sunt: paciența, blândețea, modestia, zelul și mila. În aceste virtuți trebuie să facă din zi în zi progrese, precum discipolul numai atunci se face desăvârșit, dacă este ca și învățătorul lui; așa și preotul trebuie să se sforțeze a imita prin exercițiul virtuților pe Isus Hristos, ca să poată zice și el credincioșilor săi ca Apostolul: «să fiți mie următori precum eu lui Hristos».

Dar aceste virtuți să le poseadă în grad eminent și eroic. De pildă în paciență așat rebue să se distingă, că nu numai batjocura ci și persecuția să o sufere cu răbdare pentru Dumnezeu. El este chemat mai mult să se bucure în necazuri și suferințe. Iubirea preotului față de deapropoale deși îi

este, poate uneori dușman, până acolo trebuie să se extindă că, dacă este necesar, să fie gata de a muri pentru el.

Al 3-lea mijloc pentru a ajunge la perfecțiune și sfințenie este: zilnica abnegare de sine prin refuzarea voinței sale proprii, prin stăpânirea simțurilor trupești, prin înfrânarea pasiunilor și prin învingerea de sine.

Al 4-lea mijloc este de a te cunoaște pe tine însuși. Preotul trebuie să vadă căror păcate cade victimă și rob și de cari virtuți are mai mare lipsă. Să vadă preotul ce fel de pasiuni predominază în el, și să se sforțeze de a le învinge prin exercițiul virtuților contrare. Așa trufia, prin umilință; mânia prin blândete ș. a. Deoarece și în arta medicinei, cele calde prin reci și cele reci prin calde sunt vindecate. Așa și Domnul Isus Hristos a dispus păcatelor medicamente contrare. Celor lacomi le recomandă dărnicie, celor nestatornici stăpânire de sine, celor mâniași blândetea, celor îngâmfați umilința.

Preotul după ce a cunoscut pasiunile și inclinațiunile sale la păcate, în fiecare zi să facă o hotărâre specială în următorul mod: Doamne Dumnezeule propun cu harul Tău de a muri mai bine azi, decât a păcătui în mod grav sau ușor cu deliberare. De aceea în mod practic, fiecare preot este ținut de a stârpi din ființa sa un nărav sau păcat, în care până acum a căzut, prin exercițiul unei virtuți contrare acestui nărav sau păcat. Acest mod este cel mai ușor de a îndrepta unele obiceiuri rele contractate, de a desrădăcina unele păcate și de a obține în schimb unele virtuți.

Al 5-lea mijloc: Preotul dornic de a ajunge la perfecționarea sa, să se sforțeze de a face toate acțiunile sale cu luarea aminte că Dumnezeu este pretutindenea prezent, și de aceea cu toată silința recerută, să facă orice acțiune ca și cum în ea singură ar consta întreaga perfecțiune. De pildă: Când se roagă sau învață, să se dedice acestei acțiuni ca și cum în rugăciune sau în studiu ar fi depusă cea mai mare perfecțiune. De aceea orice acțiune să o facă ca și cum ar fi ultima a vieții sale, ca și când după ea ar trebui să moară îndată și ar trebui să-și dea seama înaintea Judecătorului Celui drept. Deși îți pare c'ai profitat mult, cu toate acestea zilnic trebuie să te gândești să pornești dela început, ca și când n'ai fi făcut nimic până acum. De aceea trebuie să uiți toate faptele bune făcute în trecut și

să te gândești ce bine trebuie să faci pe viitor. Astfel s'a cugetat și psalmistul David când zice despre sine: «Am zis, acum am început» (Ps. 76), așa s'a cugetat și sf. Apostol Pavel, când zicea: «Nu că acum sunt desăvârșit ci gonesc, că doară voi și ajunge întru care sunt și ajuns de Isus Hristos» (Filip 3).

Al 6-lea mijloc pentru obținerea desăvârșirii și sfințeniei este: Buna intenție. Adecă trebuie să faci și să suferi toate pentru a plăcea lui Dumnezeu, deoarece așa voește Dumnezeu. Această bună intenție trebuie să o nutrești zilnic, îndreptând toate acțiunile, cugetările și cuvintele zilei, îndreptând toate pentru preamărirea lui Dumnezeu. În fine trebuie să tinzi la desăvârșire și sfințenie prin împlinirea conștiințioasă și deplină a obligamentelor stării tale, prin conformarea voinței tale cu cea dumnezească, prin imitarea exemplelor bune ale altora, prin reînnoirea frecventă a credinței, nădejdei și iubirii față de Dumnezeu, prin facerea examenului de conștiință în fiecare seară, confruntând așa zi cu zi, lună cu lună, pentruca să vezi dacă ai progresat sau ai mers înapoi în drumul mântuirii tale. Acestea sunt mijloacele spre desăvârșire, acesta este drumul care conduce spre cer. Mergi pe el în toate zilele vieții tale și roagă-te Tatălui ceresc pentru câștigarea desăvârșirii. De aceea, peste toate acestea, îmbrăcați-vă întru dragoste care este legătura desăvârșirii (Colos 3). De aceea să țineți seamă, dacă doriți a ajunge aceea ce nu sunteți, ca totdeauna să vă displacă ceea ce sunteți, deoarece dacă ziceți destul, v'ați pierdut. — Amin.

VI. Sfânta Liturghie.

«Aceasta să o faceți întru pomenirea mea» (Luca 22).

Mântuitorul nostru înainte de-a părăsi lumea aceasta pentru a se duce la Părintele Său, la cina cea de taină, ne-a lăsat nouă taina Sfetei Euharistii și jertfa legii celei noi, adecă a prefăcut pâinea și vinul în trupul și sângele propriu, dându-le învățăcelor săi, ca să mănânce și să bea zicând: «Aceasta să o faceți întru pomenirea mea» (Luca 22). Prin aceste cuvinte a dat apostolilor și succesorilor lor în preoție, puterea de-a săvârși această taină a tainelor. Afară de această putere i-a mai înze-

strat și cu puterea de-a lega și a deslega, astfel că vrednicia preoților devine așa de sublimă, încât nu poate exista altă putere asemenea ei. Precum soarele prin strălucirea sa, întrece toate stelele, tot astfel vrednicia preoțească întrece însași vrednicia regească. Dar cu cât e mai mare puterea preoțească, cu atât mai strictă dare de seamă va cere dela noi Judecătorul divin asupra acestei puteri. Căci, cui i-s'a dat mult, mult i-se va și cere (Luca 12). Această demnitate de-a sluji Sfta Liturghie este una din datoriile principale ale preoților. Această datorie să referă mai ales la parohi cari din porunca Bisericii sunt datori de-a sluji Sfta liturghie în zilele de Dumineca și sărbători pentru poporul încredințat grijii lor.

Trei lucruri vom spune despre Sfta Liturghie:

1. Ce trebuie să facă preotul înaintea slujirei ei?
2. Cum trebuie să se poarte în însași slujirea ei?
3. Ce trebuie să observe după slujirea ei?

Punctul I. Știm că tainele produc efectul lor conform pregătirii și dispozițiunei celorce se împărtășesc cu ele. Pregătirea care să recere și la mireni pentru primirea vrednică a Sftei Euharistii constă într-o aceea că cea ce să apropie de această taină, să fie fără de păcat grav. Deoarece sf. Apostol Pavel scriind despre Sfta Euharistie ne spune: «Să se ispitească omul pe sine și așa din pâine să mănânce și din păhar să bea» (I. Cor. 11). Dar ce înseamnă a se ispiți pe sine însuși înainte de Sfta Impărtășire. Sfta Biserică ne spune că această ispitire este necesară, pentru că nimeni conștiu de păcat grav să nu se apropie de Sfta Euharistie, înainte de-a nu se fi mărturisit. Dar dacă această imunitate de păcat grav, Biserica o recere dela mirenii cari doresc a se împărtăși cu Sfta Cuminecătură cu atât mai mult o recere dela preoții cari liturgisesc și cari nu numai că o împărtășesc, ci ei înșiși se servesc cu pâinea și cu vinul care s'a pogorât din cer. De aceea dacă în mod nevrednic unii preoți liturgisesc, prin aceasta comit o crimă mai enormă de cât aceia cari au răstignit pe Isus Hristos și se fac asemenea trădătorului Iuda, în care, după pâinea, a intrat satana. De aceea, fraților, să băgați de seamă atunci când mâncați pâinea cea cerească, să aduceți cu voi la altar nevinovăția. Dar afară de păcatul grav se cere ca preotul liturgisitor, precum și cei cari doresc a se împărtăși, să elimineze din inimile lor orice iubire

desordonată și toate înclinațiunile rele și să se sforțeze pe cât e posibil de-a părăsi sentimentele cari sunt aplicate spre păcat. Pe urmă când preotul stă înaintea altarului să învieze în sine o dorință fierbinte după mâncarea acestei pâni cerești, și să-și aducă aminte că altarul, în fața căruia stă, este tronul harului și tribunalul justiției, că lucrul care să primește acolo, este moartea pentru cel rău și viața pentru cel bun.

Punctul II. Preotul stând la jertfelnic să se gândească că stă înaintea lui Dumnezeu și în prezența îngerilor și să se cugete că stă între Dumnezeu și oameni, pentruca să intervieve pentru cei vii și cei morți. Cu o astfel de modestie și gravitate să facă această acțiune, care e cea mai sfântă, ca cei prezenți să fie mișcați la credința cea vie despre prezența reală a Mântuitorului, sub formele euharistice și ca cei prezenți, văzând gravitatea și evlavia lui, să poată zice între ei: «Într'adevăr acest preot este convins că are înaintea sa pe însuși Dumnezeu». Și așa fiecare preot își poate închipui câtă grije trebuie să depună pentru a sluji această Sftă jertfă a liturghiei, deoarece în Sfta Scriptură e chemat defăimător acela care lucrurile lui Dumnezeu le face nepăsător. Dacă suntem convinși că nici o altă faptă nu este atât de sfântă și dumnezeiască în ochii creștinilor ca acest mister înfricoșat, prin care noi suntem reimpăcați cu Dumnezeu Tatăl și care mister se jertfește zilnic pe altar din partea preoților, trebuie să ne punem toată sânguința, ca această jertfă să fie făcută în cea mai mare curățenie internă a sufletului și cu cea mai mare evlavie externă.

Dar cât e de tristă și deplorabilă căderea unor preoți, cari pe când îngerii stau în jurul lor, ei sunt total reci, neatenți la cele ce fac, nu pricep ce le spun și cu toate așa se grăbesc încât par'că i-ar goni cineva. Astfel lucrul cel mai sfânt se desprețuește și însuși Dumnezeu se batjocorește. Preotul cel rece din amvon propoveduește că avem în taina euharistiei pe Isus Fiul lui Dumnezeu, dar el se poartă și tratează această taină ca și cum n'ar crede nimic, ca și cum ar avea un Dumnezeu din marmoră, care nimic nu simte, nimic nu vede și nimic nu aude. Dar te rog să-mi crezi, tu preot nenorocit, noi avem un Dumnezeu atotputernic și viu, care pe toate le vede, le ascultă, le însemnează și odată le va răsbuna. O, de-ar reveni asupra sa și s'ar reculege și s'ar controla pe sine un astfel de

preot! Cine sunt eu, ce fac eu, cum trăiesc, cum tratez cu cele sfinte, cu ce drept primesc plata dela Dumnezeu, dacă li servesc așa de rău! De ce am fost introdus cu atâta solemnitate și ceremonie în cele sfinte? Oare pentruca să săvârșesc aceste mistere divine fără cucernicie? La aceste lucruri, dacă ne-am cugeta bine, nu ne-ar lipsi nici motivele pentru o căință bună.

Punctul III. Preotul dupăce a săvârșit Sfta Liturghie n'are voie să se îndepărteze îndată dela biserică precum fac cei mai mulți preoți, cari depun veșmintele sfinte aruncându-le și fug de multe ori cu ceata credincioșilor, deoarece și mirenii, cari sunt cel puțin creștini mediocri și ei sunt obișnuiți a rămânea în biserică după Sfta Impărtășire. Deci să ne rugăm după Sfta Liturghie, deoarece acest lucru l-am face dacă ar veni la noi un mare domn în vizită, de ex. un rege. Și de fapt acest lucru dacă s'ar întâmpla, întâi ne-am mira că un domn atât de mare s'a înjosit și a venit la noi și de aceea trebuie să i mulțumim pentru acest lucru. A doua oară trebuie să ne oferim la toate serviciile pe care El le va cere dela noi și a treia oară trebuie să cerem ceva dela dânsul.

Așa trebuie să facem cu acest oaspe ceresc, care a venit la noi prin Sfta Impărtășire.

Trebuie să-l mulțumim și să ne mirăm, că Domnul cerului și al pământului s'a înjosit de-a veni la noi păcătoșii, cari suntem nimica în fața Lui. Cu câtă umilință l-a zis Petru înaintea spălării picioarelor: «Doamne cum Tu vrei să-mi speli picioarele mele»? Cu atare umilință să-i zicem și noi: «Doamne Tu ai venit la mine, cine ești Tu și cine sunt eu? Tu ești creatorul, eu creatura, Tu ești Domnul, eu sluga, Tu însași sfințenia, eu un mare păcătos». Și precum Elisabeta pe când a vizitat-o fecioara Maria a strigat cu mirare: «De unde mie aceasta, ca să vină Maica Domnului meu la mine»? (Luca 1). Așa și noi după Sfta Impărtășire să ne cugetăm cu admirațiune:

1. De unde mi s'a întâmplat că a venit la mine Domnul meu și Dumnezeuul meu.

2. Să-i oferim inima noastră și pe noi înșine pentru slujba Lui cea vecinică și

3. Să cerem dela El daruri ce ne sunt necesare, de pildă ca să ne deie darul înfrânării pasiunilor noastre, în special a

celor predominante. Ca să ne dea darul de căință desăvârșită și de adevărată pocăință pentru păcatele noastre, ca să ne scape de moartea neașteptată și pe urmă să ne dea perseveranță finală în bine. Din toate aceste puncte, ușor să pricepe axioma care zice: «Că o împărtășire este în stare de a face pe om sfânt, dacă are însușiri necesare înainte de însuși împărtășirea și după împărtășire». De aceea, voi, ca viitori preoți trebuie să observați amănunțit aceste sfaturi, ca prin mâncarea trupului Domnului și prin beutura sângelui Lui în mod nevrednic, să nu mâncați și să nu beți osânda voastră. Și pentru a vă putea păstra vrednici de trupul și sângele Domnului, trebuie ca neconținut să vă rugați Domnului pentru acest dar.

Isuse Hristoase, care ești arhiereul cel mai înalt, celce m'ai chemat pe mine nevrednicul, la starea preotească, dă-mi darul de a liturgisi totdeauna cu inimă curată, Sfânta Liturghie și mă învață de a tracta acest misteriu cu aceea evlavie și frică, precum trebuie și se cuvine, pentru preamărirea numelui cel sfânt al Tău. — Amin.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

VII. Rostul duhovniciei.

«Doamne mântuește-ne că pierim» (Matei 8). Evanghelistul Matei ne povestește în Evanghelia sa, că Domnul nostru Isus Hristos se afla în corabie cu ucenicii Săi. Pe când pluteau pe mare s'a făcut un vifor așa de mare, încât se acoperia corabia de valuri, iar Isus dormia și venind ucenicii Lui, l-au deșteptat zicând: «Doamne mântuește-ne că pierim» și sculându-se a certat vânturile și marea și s'a făcut liniște mare. Corabia aceasta în care s'a suit Domnul cu apostolii, ne reprezintă Biserica, apostolii reprezintă pe preoți și pe slujitorii Bisericii. Pericolul în care erau apostolii pe când corabia îi amenința cu cufundare, reprezintă pericolul îngrijirii sufletelor. Deși îngrijirea sufletelor este un lucru greu și plin de primejdii, cu toate acestea, vedem că fără deosebire de vârstă și rang, există în sânul clerului o alergare după îngrijirea Bisericii, din partea celor învățați precum și din partea celor neînvățați, ca și cum fiecare dintre ei, ar fi trăit fără grije, după ce a ajuns la îngrijirea sufletelor.

Să alerge toți din toate părțile după îngrijirea bisericii.

Preoții cari sunt inzestrați cu virtuți, să fie puși la conducerea sufletelor, iar cei lipsiți, goli de virtuți să nu fie puși la această slujbă, dar nici ei să nu se apropie de ea, deoarece conducerea sufletelor este arta artelor. Deci vom medita: 1. Cât de înfricoșată povară este îngrijirea sufletelor. 2. Cum e posibilă ușurarea și îndulcirea acestei poveri.

Punctul I. Cât de deficil și primejdios este oficiul conducerii sufletelor se vede din însași Sfîta Evanghelie. Domnul nostru Isus Hristos explicând calitățile bunului păstor, între celelalte zice: «Păstorul cel bun sufletul său își va pune pentru oile sale». Din aceste cuvinte reiese clar că preotul în conducerea sufletelor, dacă oficiul său îi cere, să nu refuze nici însași moartea pentru poporul încredințat păstoririi lui. Acest caz poate să obvie dacă o ciumă sau altă boală lipicioasă face masacru în mijlocul credincioșilor. Atunci preotul față de păstoririi lui este ținut și cu pericolul sigur al vieții sale, de a împărtași pe cei bolnavi cu sfintele taine, și a expune la risc viața sa vremelnică pentru cea vecinică a credincioșilor săi. Deoarece ministrul lui Hristos este dator cu cea mai mare jertfă a iubirii creștinești, de a da sufletul propriu pentru credincioșii săi.

Grija sufletelor este grea și plină de primejdii pentru răspunderea pe care preotul trebuie să o dea odată la judecata lui Dumnezeu. Apostolul Pavel în I. Cor. 5 zice: «Noi toți trebuie să ne arătăm înaintea divanului lui Hristos, ca să ia fiecare după cum a făcut cele ce s'au lucrat prin trup ori bine ori rău». Dar aceste cuvinte aplicate la preoți sunt și mai severe deoarece, dacă trebuie să dăm socoteală după cele ce fiecare prin trup a lucrat, ce va fi de cele ce fiecare preot a lucrat în trupul lui Hristos care este Biserica? Domnul Isus Hristos a dat fețelor bisericesti sufletele pe cari nici cu aur nici cu argint, ci prin prețul sîngelui Său le-a rescumpărat și aceste suflete odată le va cere dela cei cărora le-a încredințat. Dacă cu sîrguință ne vom examina, toți preoții ai Domnului, nu numai episcopii ci și presbiterii sunt toți în mare primejdie, deoarece însuși Duhul Sfînt avertizează pe preoți, la prorocul Isaia cînd zice: «Strigă cu tărie și nu înceta, ca o trimbiță înaltă glasul tău și spune poporului meu păcatele lor» (Isaia 58).

«Dacă n'ai arătat celui fărădelege, fărădelegea, sângele lui din mâna ta îl voi cere» (Ezech 3). Și Apostolul Pavel zice despre preoți în epistola sa către Evrei 13: «Ascultați pe învățătorii voștri și vă supuneți lor că ei priveghiază, ca ceice vor da seamă pentru sufletele voastre». Dar dacă fiecare preot trebuie să dea seamă despre sine în ziua judecății, ce va fi de preoții dela cari se vor cere, toate sufletele puse în grija lor. De aceea vai preotului, din greșelile căruia a pierit numai un suflet pentru care Hristos a murit.

Punctul II. Deși îngrijirea sufletelor este o povară așa de grea totuși această povară se poate întrucâtva ușura și se face mai plăcută. Preotul trebuie să aibă o înclinare specială și iubire pentru funcțiunea sa de preot pe care trebuie să o îndeplinească cu râvnă, cu bunăvoie și cu un gust și predilecție specială. Deoarece în aceste însușiri constă duhul bisericesc. Dacă știe funcțiunile stării sale și le face cu bunăvoie, nu va simți în ele nici o greutate, pentru că după mărturia Fericitului Augustin: «Nici decum nu-s grele ostenele pentru cei cari le iubesc, ci din contră ostenele desfătează, deoarece ceea ce este iubit de noi, sau nu ne ostenește nici decum, sau înșasi osteneala o iubim».

Pentru ușurarea poverii în îngrijirea sufletelor, preotul trebuie să nu se încreadă în forțele sale, ci să consulte pe alți preoți mai pricepuți și de o viață mai neprihănită și metoda lor de activitate să o țină ca regulă a sa proprie. Deoarece ne zice Duhul Sfânt în Sfânta Scriptură: «Iar cu înțelepciunea ta nu te mări (Pilde 3). Și în alt loc: «Fără de sfat nimic să nu faci, și după ce faci să nu-ți pară rău» (Isus, Sirah 32). Să-ți aduci aminte despre cele ce se zic în I. Macab. 5. «În ziua aceea au căzut preoți în rășboiu, vrând ei să facă bărbăție, eșind ei la rășboi fără de sfat».

Fraților, pentru a vă face această povară mai plăcută, să vă aduceți aminte că voi slujiți lui Hristos, când slujiți celor bolnavi sau la alți frați ai voștri, să vă cugetați că lucrați și vă osteniți pentru Dumnezeu, pentru ceriuri, pentru veșnicie. A te osteni pentru Dumnezeu este o mare onoare și te va aștepta o mare răsplată. Deoarece Dumnezeu, fiind bun în mod infinit și Domnul cel mai drept, va răsplăti orice pas pe care îl veți face din iubirea lui Dumnezeu sau a aproapelui. Cuge-

tați-vă că vă osteniți pentru ceruri. Impărăția cerurilor după cuvintele Sfintei Scripturi: «Se silește și nu se dă celor leneși ci silitorii o răpesc pe ea» (Matei 11). Adecă aceia cari-și fac violență lor înși-le prin a face și a suferi cele grele, o vor primi. Cugetați-vă că voi vă osteniți pentru vecinicie. Pentru o osteneală de puțină valoare și așa zicând momentană și trecătoare, vi se promite odihna și fericire, nu cea vremelnică ci cea care va dura în veci. Cele ce le suferim, vor trece și se vor sfârși, iar cele ce le vom primi, nu vor avea sfârșit, de aceea să nu fim leneși, deoarece ostenelele noastre sunt de scurtă durată, dar fericirea noastră va fi fără sfârșit, ea va fi odihna noastră cea veșnică. Isuse Hristoase Celce m'ai pus la conducerea sufletelor, ajută-mă cu harul Tău, ca nici un suflet să nu piară din pricina mea, ci fiind aproape de moarte, să pot zice și eu cu încredere, precum ai zis Tu Tatălui ceresc înaintea morții Tale: «Părinte pe cari mi-ai dat n'am pierdut pe nici unul» (Ioan 17 și 6). — Amin.

VIII. Ascultarea poruncilor.

«Ascultați pe învățătorii voștri și vă supuneți lor» (Evr. 13). Sfântul Apostol Pavel zice: «Hristos s'a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte» (Filip 2). Ascultarea a determinat pe Isus Hristos să se pogoare din cer: «Iată viu ca să fac voia Ta, Dumnezeuule» (Evr. 10). Ascultarea este o virtute, pentru care s'a supus morții celei mai crude, morții de cruce: adecă și-a dat viața Sa, pentru ca să nu-și piardă ascultarea. Deci vom medita: 1. Pe cine trebuie să ascultăm și 2. Cum trebuie să-l ascultăm.

Punctul I. În ce privește ascultarea: 1. Trebuie să ascultăm pe Dumnezeu ca pe supremul Domn al tuturor lucrurilor. La începutul lumii, când Dumnezeu a creat primul om, l-a pus în rai și sub pedeapsa morții, i-a poruncit să nu mănânce din pomul binelui și al răului, voind astfel să-i pună la încercare ascultarea. De aceea, ca stăpânul dela slugi și ca Tatăl dela fii, cere și dela noi ascultare. Ascultarea noastră față de Dumnezeu, o vom dovedi-o prin observarea poruncilor Sale și prin împlinirea datorințelor stării în care Provedința dumnezească a

binevoit a ne așeza, și făcând astfel, ne vom mântui conform cuvintelor Mântuitorului: «Cela ce va face voia Tatălui Meu care este în ceruri, acela va intra întru Împărăția ceriurilor» (Mat. 7).

2. Trebuie să ascultăm Biserica, nu numai prin observarea poruncilor care sunt datoriile tuturor creștinilor; ci trebuie să observăm sfintele canoane și legile bisericești, dar în special cele cari privesc mai deaproape starea noastră preoțească. Dacă cineva în aceste și în alte porunci asemănătoare lor, nu va asculta de Biserică — ca Maică — nu va avea pe Dumnezeu ca Tată. Dacă noi ca preoți, ne sustragem de-a observa sfintele canoane, cum vom putea pretinde dela credincioșii noștri să observe poruncile Bisericii?

3. Trebuie să ascultăm de superiorii noștri bisericești, precum ne îndeamnă Apostolul Pavel zicând: «Ascultați pe învățătorii voștri și vă supuneți lor» (Evr. 13). Preotul niciodată nu trebuie să uite că prin taina hirotoniei, a promis Arhiereului și urmașilor lui ascultare.

Deci să avem înaintea ochilor noștri această promisiune solemnă care am făcut-o, sau o vom face, înaintea lui Dumnezeu.

4. Trebuie să ascultăm și de stăpâniiile lumești ca înzestrate cu putere de autoritate dumnezească; precum zice Sfântul Pavel: «Nu este stăpânire fără numai dela Dumnezeu, și acela ce se împotrivesc stăpânirii, rânduelei lui Dumnezeu se împotrivesc; și cari se împotrivesc, judecată-și vor lua lor-și» (Rom. 13).

Iar Sfântul Apostol Petru ne îndeamnă astfel: «Supuneți-vă la toată omeneasca zidire pentru Domnul, ori Împăratului, ori Domnilor ca celorce sunt de El trimiși» (I. Petr. 2).

Punctul II. Ca ascultarea noastră să fie plăcută lui Dumnezeu, ea trebuie să aibă calitățile adevăratei ascultări cari sunt: 1. A asculta de bunăvoie, adecă fără întristare, fără constrângere, fără amânare, fără contraziceri și fără cârtiri precum ne spune Sfântul Pavel: «Toate le faceți fără de cârtiri și fără de îndoiri» (Filip 2).

De aceea prin cârtirea față de superiori — cari au drept de a ne porunci — păcătuim față de Dumnezeu, de aceea Moise și Aron au certat pe Evrei în pustie — când au murmurat

contra lor, — zicând: «Nu este asupra noastră cârtirea voastră ci asupra lui Dumnezeu» (Eșirea 16).

2. A asculta neîncetat până la moarte, fie în cele bune, fie în cele neplăcute, pentru că Isus Hristos învățătorul nostru a fost ascultător până la moarte, iar moartea de cruce. Deci să ne dăm bine seamă, cât de condamnabilă faptă ar fi din partea noastră, a celorce aproape zilnic jertfim la sfântul altar și ne împărtășim cu trupul Fiului lui Dumnezeu, de-a nu-L urma în ascultare și în alte virtuți.

Să luăm o hotărâre fermă că în viitor vom asculta ca fii ascultători și nu ne vom expune la primejdia ca prin neascultarea noastră să pierdem harul lui Dumnezeu, deoarece celce caută să se substragă dela ascultare acela se subtrage și dela har.

Să ne aducem aminte de protopărintele nostru Adam, care contra poruncii lui Dumnezeu, gustând fructul oprit, a adus lumii moartea și alte rele, sub povara cărora toți urmașii lui plâng și gem.

Să ne aducem aminte de femeia lui Lot, care contra opririi îngerului, uitându-se îndărăt spre Sodoma — care se nimicea prin ploaie de foc venită din cer — s'a făcut stâlp de sare.

Să ne aducem aminte de regele Saul, care pentru neascultarea sa a pierdut împărăția pământească. Să ne aducem aminte de cei osândiți în iad cari — făcând aici pe pământ numai cele ce le plăceau lor și nu cele ce a voit Dumnezeu — de aceea vor lua muncile veșnice spre peirea lor. Deci să ne învățăm și să ne cumințim din pățania altora.

Doamne Isuse Hristoase care Te-ai pogorât din cer pentru a face voia Tatălui Tău, dă-ne și nouă virtutea adevăratei ascultări, ca nu numai pe Tine ci și pe alții să-i ascultăm pentru Tine până la moarte. — Amin.

IX. Primejdia păcatului.

Cel vinovat să-și inchipuie că stă în fața tronului ceresc, unde îl privesc toți sfinții cu ochii strălucitori și cu fața plină de supărare ca pe un dușman al lui Dumnezeu, pe care ei îl iubesc. Din dorința de a simți o durere eficace și intensă, pentru păcate, vom zice cu Psalmistul: «Hrăni-ne-vei pe noi,

«Doamne, cu pâne de lacrimi și ne vei adăpa cu lacrimi întru măsură» (Ps. 79).

Punctul I. Cine e în stare a explica câtă violenție există în nesupunerea la un lucru ușor! Dacă Dumnezeu ar fi dat porunci grele nu m'ași mira că se găsesc atâția rebeli cari scuturând jugul, strigă furioși: «Nu știu pe Domnul!» Și de fapt, a nu se supune unui lucru ușor, este o răutate de neiertat. Tăceți limbi hulitoare, cari îndrăzniți să mințiți că nu e posibil să se dea cuvenita ascultare poruncilor dumnezeiești. Învățăcelul cel iubit spune că poruncile Lui nu sunt grele. Tot așa și însuși Isus ne dă mărturie prin cuvintele vieții veșnice: «Jugul meu este bun și sarcina mea ușoară» (Mat. 11). Într'a-devăr este o sarcină ușoară și un jug bun, fie că considerăm poruncile impuse nouă, fie că considerăm răsplata făgăduită celor ascultători. Iar cartea Înțelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah în cap. 18 ne admoniază zicând: «nu aștepta până la moarte să te îndreptezi», pentru că răsplata lui Dumnezeu rămâne în veci. Iată o răsplată după o osteneală atât de scurtă! Această răsplată nu este a unui om simplu, sau principe, sau rege, ci este răsplata lui Dumnezeu, răsplata unui Domn infinit de puternic, infinit de bogat și infinit de darnic. Dar însuși Dumnezeu zice lui Avraam: «Și Eu voi fi plata ta» (Gen. 15). Auziți acestea fiii lui Avraam, Dumnezeul cel bun va fi răsplata voastră și în ceriuri așa va servi vouă, precum voi a-ți servit Lui aci pe pământ: petrecând va servi vouă.

Uimiți-vă de vrednicia pozițiunii lui Dumnezeu. Tatăl ceresc va sluji nouă, folosind pentru perfecționarea fericirii noastre, atotputernicia Sa. Va servi nouă Fiul, folosindu-și toate puterile înțelepciunii Sale pentru a satisface dorințele noastre. Va servi nouă Duhul sfânt și va vărsa asupra noastră toate bogățiile bunătății Sale. Așa zicând, întreaga Sfânta Treime se va ocupa cu noi, nu numai un an sau doi, ci până în veci, fără sfârșit și fără încetare. Oare e posibil să ne închipuim vre-o obligațiune care să ne mai pară grea, comparând-o cu o astfel de răsplată? Dar eu zic vouă că poruncile lui Dumnezeu, nu numai că nu sunt grele, în comparație cu răsplata făgăduită, dar ele se pot împlini ușor și atunci, când n'am avea nici-o nădejde de răsplată. Ca să ne convingem despre siguranța acestui adevăr și ca nimeni să nu aibă îndoieli, vom examina

următoarele: Să privim cele două table ale decalogului. Ce conține prima? Ea poruncește ca să recunoaștem din inimă un singur Dumnezeu, să-L venerăm cu gura și în anumite timpuri să-L onorăm și cu fapte. Vedeți ce povară ușoară. Acest lucru și dacă n'ar fi scris îl dictează însăși rațiunea omenească. Să privim apoi a doua tablă, care posibil, ne dă porunci mai grele. Dar să auzim cuprinsul ei. Ea vrea ca nimeni să nu aducă pagubă altuia, fie în bunurile corporale, fie în cele sufletești, fie în averi, fie în onoare. Afară de aceasta, vrea ca fiecare să observe toate acelea ce se țin de starea și condiția socială a fiecăruia. Putem zice oare, că acesta e un jug insuportabil când chiar și păgânii a căror educație n'a fost atât de onestă, tot au împlinit-o. După poruncile decalogului, urmează cele ale Bisericii, cari au fost observate de mii și mii de oameni, fără ca să simtă în ele vre-o greutate, fiindcă Biserica, ca o mamă bună nu dorește să ne probeze peste forțele noastre. Deci dacă privim materia legilor existente, ea se poate reduce la două obligațiuni. Sinopsa decalogului, o putem exprima prin următoarele cuvinte: Trăește viața omului și nu a animalului. Și tot așa și ținta legilor Bisericii este următoarea: Trăește viața de creștin și nu viața de păgân.

Poruncile în sine nu sunt atât de grele, dar trupul nostru e neputincios și diavolul e rău. Și iată aci sunt acele lacrimi amare despre cari vorbește Psalmistul. Trupul e neputincios, nimeni nu o neagă, dar chiar și sticla cât e de sfărâmicioasă, totuși câți ani o puteți ținea întreagă dacă o grijiți. Nu pentru că trupul e neputincios, de aceea sunt poruncile grele, dar pentru că tu ești neîngrijitor și neastâmpărat și nesocotit. Iată lacrimile acelea și atâtea păcate! Diavolul e rău și acest lucru îl mărturisim. Dar el nu ne poate face pagubă pentru că este un câne legat de câtră Hristos, un câne, care, fie că se lingușește, fie că latră, nu ne poate mușca dacă nu ne apropiem de el; și așa l-am învins. Dar învingerea aceasta, nouă ni-se pare grea și de neîmplinit. Dar când e vorba despre dobândirea lucrurilor omenești, nu cruțăm nici o forță și toate le suferim, chiar cu riscul vieții.

Dar pentru suflet, pentru cer și pentru Dumnezeu, foarte puțin facem și chiar acest puțin, ne pare foarte greu. Dacă zicem unui comerciant: «Du-te peste ocean căci de acolo e

nădejde să te poți întoarce cu o corabie cu marfă prețioasă, și te vei face bogat, cu siguranță acest comerciant se va duce și nu-l va reține nici soția întristată, nici copiii cari plâng, nici iubirea de patrie. Pleacă, se încredințează unei bărci, neînfricoșându-l nici furtunile ce bântue pe mare, nici valurile înfuriate. Dacă zicem unui soldat să se ducă în războiu căci acolo e nădejde de victorie, și victoria îi va aduce mărire, avuții și onoruri, cu toate că moartea îi plutește înaintea ochilor cu coasa-i însângerată, el va pleca mânat de setea de mărire și bogăție. Și ce sunt aceste onoruri și avuții pe cari furii le sapă și moliile le rod, ce sunt ele în comparație cu ținta pe care ne-a pus-o Celce ne-a creat?! Deci nu suntem scuzabili când păcătuim, fiindcă nu ne supunem lui Dumnezeu în lucruri atât de ușoare, pentru cari El ne promite o răsplată atât de mare: *pe Sine însuși!*

Și când zicem că poruncile lui Dumnezeu sunt grele, nu e o greșală a rațiunii ci a voinței noastre revoltătoare. Și iată când lumea sau diavolul zice: «Îți voi da mărul, dacă te vei închina mie», noi, pentru un lucru de nimica, suntem gata să executăm porunca lumii sau a diavolului. Iar când Dumnezeu ne oferă raiul, dacă vom sluji Lui și vom purta pentru scurt timp jugul bun și sarcina cea ușoară, începem a murmura și a ne plânge împotriva atotputerniciei Lui zicând: «Non serviam!» Nenorociți ce suntem! Nu ne dăm seama cu cine vorbim, nu știm cine este Dumnezeu! Deci răutatea noastră nu e scuza-bilă, fiindcă nu știm să ne supunem poruncilor atât de ușoare. Să vedem acum în punctul II. câtă răutate este în a nu sluji unei maiestăți atât de mari, și cât de insuportabilă e această răutate.

Punctul II. Cine e în stare a explica câtă răutate este în a nu sluji maiestății lui Dumnezeu. A explica cine e Dumnezeu, e o încercare zadarnică. Dacă mi-ar fi posibil să explic cine e Dumnezeu, atunci, ori eu trebuie să fiu Dumnezeu, ori avem un Dumnezeu problematic. Dar interesul nostru e, să avem un concept cât mai sublim despre Dumnezeu și să ne formăm o idee cât mai perfectă despre El. Dumnezeule mare, ajută-mi mie, ca prin cuvinte vrednice și cuvenite să explic măreția Ta. Maiestatea regelui se compune din 3 însușiri: putere, înțelepciune și sfințenie. Puterea obține onoare și frică pentru rege,

din partea supușilor. Înțelepciunea produce stimă și laudă; sfințenia câștigă iubire și exclude orice murmur împotriva decretelor regelui. Deci veți auzi cât e de mare Domnul căruia îi slujim. Întreb: Cine este ca Dumnezeu? Dumnezeu este Domn de o putere infinită și acest lucru ni-l arată puterea lui Dumnezeu, bunurile și slujirea Lui.

Puterea lui Dumnezeu e atât de mare, că dela crearea întregului glob pământesc, îl ține pe acesta atârnat în mijlocul aerului. Bunurile lui Dumnezeu sunt atât de mari, încât și cei mai mari principii trebuie să cerșească dela El pâinea cea de toate zilele. Slujirea lui Dumnezeu e atât de mare, încât toate creaturile trebuie să fie gata a-l sluji la un semn dat. Tronul Lui este înconjurat de mii și mii de îngeri, la cari se adaugă un număr mare de sfinți, pe cari nimeni nu-i poate număra. Așa de mare e puterea Lui, încât dacă ar zice să se facă o lume nouă, soare, stele nouă, pământ, oameni, îngeri noi, acestea le-ar face fără să aibă lipsă de timp, sau de instrument, sau de soț, sau cel puțin de sfat ori studiu și osteneală. Și dacă ar zice să piară toate într'un moment, întregul mecanism s'ar reduce la nimic. Dar prin această nimicire nu s'ar știrbi nici cea mai mică parte a fericirii Sale, fiindcă așa de puțin îi pasă lui Dumnezeu că există lumea ori nu, cum puțin îi pasă mie dacă trăește o muscă ori piere. Deci cine e așa de puternic ca Dumnezeu?

Dar nici înțelepciunea Lui nu e mai puțin infinită. Dumnezeu nimic nu uită din cele trecute, așa le ține minte ca și cum le-ar vedea într'o oglindă. Știe toate cele viitoare și le prevede așa că nimic nu se întâmplă pe neașteptate. Nimic nu e ascuns lui Dumnezeu și cele mai ascunse ale inimii omului, îi sunt cunoscute. Noi avem intelect, dar slab; avem numai doi ochi și avem lipsă de alții spre a fi ajutați. Dar Dumnezeu tot este ochiu, intelectul cel mai desăvârșit și de aceea nu-L obosesc grijile cele mai mari ale conducerii lumii întregi. N'are lipsă de sfatul altora, nu depinde de nimeni și face totul după placul său, fiindcă e sigur că cel ce le face, le face în mod înțelept. Deci întreb: Cine e mai înțelept ca Dumnezeu?

Dar am auzit și vom auzi mereu că sfințenia lui Dumnezeu este preamărită mai presus de celelalte perfecțiuni

ale Sale. «Sfânt, sfânt, sfânt e Domnul Savaot», așa cântă și preamăresc neîncetat toți sfinții strigând de 3 ori: «sfânt, sfânt, sfânt e Domnul» pentru că sfințenia Lui, are 3 efecte în Dumnezeu. 1. Ingrozirea infinită și scârbă de tot păcatul. 2. Râvna cea mai înflăcărată de a împiedeca păcatul. 3. Ura cea mai mare pentru păcatul săvârșit. Așa a urât Dumnezeu păcatul încât n'a cruțat pe Fiul Său cel Unul născut ci L-a trimis în lumea aceasta spre a ispăși păcatele noastre. Deci cine e în stare a explica sfințenia lui Dumnezeu care urește atât de mult păcatul? Dar ce face omul când comite păcatul? Prin aceste el se răsvrătește împotriva atotputerniciei, sfințeniei și bună-tății lui Dumnezeu, fiindcă nu merge pe calea arătată de Dumnezeu, ci caută în pasiunile sale o altă fericire, vrând astfel a se face mai înțelept decât Dumnezeu. Disprețuește însăși divinitatea lui Dumnezeu și ordinațiunile Provedinței Sale și, sfărâmând tablele scrise cu degetul lui Dumnezeu crede că pe calea păcatului va ajunge mai curând la fericirea sa, decât pe cea arătată în poruncile lui Dumnezeu. Dar cine nu vede în o astfel de procedură un suflet rățacit, care îndrăznește fără rușine să păcătuiască în feliul acesta înaintea sfințeniei lui Dumnezeu. Cine e în stare să explice o astfel de răutate și învățare?

Punctul III. Cine e în stare să explice o astfel de răutate în urma căreia ne așteaptă chinuri înspăimântătoare? Pedepsa pentru păcatele mortale este focul vecinic. Cine nu știe acest lucru? Toți cunoaștem acest adevăr pe care ni-l spune Ev. Mateiu 25: «Duceți-vă dela Mine blestemaților în focul cel vecinic». Dar cine examinează serios înțelesul acestor cuvinte: «în focul cel vecinic!» Isus Hristos ne spune să nu ne temem de ceice ne ucid trupul, fiindcă, după aceea nu mai pot face nimic, dar zice să ne temem de acela care are putere că după ce l-a ucis să-l arunce în gheena, împreună cu trupul și sufletul. Cine e în stare să locuiască într'o colibă expusă la toate ploile și vânturile, sau într'o temniță îngustă? Dar cine e în stare să locuiască în mijlocul focului și mai ales în mijlocul focului cel vecinic, în care va arde vecinic, trupul întreg cu sufletul? «Vecinic» e un cuvânt grav și nu știm explica ce înseamnă. Totuși putem spune că vecinicia e un cerc, al cărui centru este totdeauna și circonferința niciodată. Dar și prin aceste cuvinte am zis puțin. Putem zice că vecinicia este noaptea,

după care nu va urma niciodată ziua. E o mare, care n'are țărături, este abizul fără fund; este lățime fără măsură și lungime fără sfârșit. Dar și prin acestea am zis puțin. Vecinicia este furtuna, care deapaururi vâjăie, fără nădejdea reîntoarcerii soarelui; e viermele care roade întotdeauna fără să isprăvească. Dar prin toate aceste asemănări, puțin am zis despre vecinicie. Dar afară de toate chinurile ce se vor suferi în acest chin vecinic, cel mai mare chin este pierderea lui Dumnezeu, prin separarea de El care m'a creat ca să-L iubesc și să fiu unit cu El până în vecl; și acum trebuie să mă despart de El. Și totuși puțini sunt aceia cari se căesc de păcatele lor zicând: Ce am făcut?

Cu toate acestea putem arăta cu degetul pe cei mai mulți păcătoși și să le zicem: Tu ești acea creatură nerecunoscătoare și slugă vicleană, tu ești acel tânăr imprudent, care te-ai dat la toate desfrânările. Tu ești acel preot care ai contaminat sfințenia caracterului tău prin urâciunea moravurilor. Tu ești acel soț infam, care faci taina căsătoriei spre batjocura lumii. Tu ești acel părinte crud a cărui grije este ca să umble copii eleganți, dar ca să fie buni nu te îngrijești. Tu ești acel tânăr care după ce ai pierdut tot timpul, ai risipit toate bunurile, ai întristat familia și pe urmă ți-ai vândut sufletul, blestemând împotriva ceriului, ai provocat ura Celui Înalt. — Dar nu suntem în stare să arătăm pe aceia, cari fac pocăință pentru păcatele lor zicând: «Ce am făcut?» Am văzut pe tată plângând pentru moartea fiului său; am văzut pe ceice se plâng de sărăcie, de necazurile vieții și de pierderea grației celor mai mari. Dar cine a văzut pe cineva plângându-și păcatele și căderea sa? Deci cine se cugetă cu atențiune la cele ce a făcut, trebuie să fie cuprins de o durere intensă de a nu păcătui; pentru că răutatea păcatului este nescuzabilă, netolerabilă și de neîmpăcat. Deci să ne căim aci înaintea Celui răstignit: O bunule, Isuse, ce am făcut?! Am păcătuat, am ofensat pe Dumnezeu, eu, vierme și un om de nimica, m'am răsvrătit împotriva Atotputerniciei Tale, înaintea căreia toți îngerii și toți sfinții se pleacă. Eu ca un orb am neglijat și am călcat cu trufie poruncile Atotînțelepciunii Tale, prin căutarea fericirii pe alte căi. Și ca un fariseu fățarnic am îndrăznit să fac unele fărădelegi înaintea ochilor Atotsfințeniei Tale, ceeace n'am îndrăznit să fac înaintea ochilor oamenilor. Deci Dumnezeul meu, precum ești

mare Domn și totodată și Părinte preamilosiv încetează de a mă amenința, deoarece mă proștern la poalele Sfintei Tale Cruci, nu pentru că mi-e frică de ea, ci pentru că Te-am ofensat pe Tine, bunătatea cea infinită; mă căesc din tot sufletul înaintea Ta și îmi cer iertare. — Amin.

X. Moartea este plata păcatului.

Să ne închipuim că suntem prezenți la spectacolul sângeros care se petrece în cartea I. Reg. 15, unde Samuil poruncește să se omoare și să se taie în bucăți regele Agag, care la auzul poruncii tremură înaintea lui Samuil și plânge cu gemete amare, erumpând în următoarele cuvinte: «De ce este așa de amară moartea?» Vai acelora cărora li-se întâmplă în felul regelui Agag, murind nepregătiți. Deci trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu să ne apere de moartea subită și neprevăzută.

Punctul I. Moartea este sfârșitul timpului. E posibil ca unuia dintre noi, prezenți aci în decursul acestui an să i-se zică: «Sfârșitul a venit asupra ta! Sfârșitul timpului și cu sfârșitul timpului, sfârșitul tuturor lucrurilor cari pier în timp! Sfârșit a venit bogățiilor, onorurilor și plăcerilor! Sfârșitul mizeriilor, persecuțiunilor, și durerilor!» Sfârșitul a venit: «Moartea este sfârșitul timpului!» Această sentință este evidentă prin credință, prin rațiune și prin experiență; așa că și cel mai nerușinat nu îndrăznește a trage la îndoială acest adevăr. În orice sentință cât de absurdă ar fi, găsim pe unii cari se îndoiesc de ea și o neagă. Dar nu s'a găsit până acum nimeni care s'ar fi îndoit despre sentința: «Este rânduit oamenilor odată să moară» (Evr. 9).

Trebue să murim, adecă se va sfârși viața aceasta fiindcă moartea este sfârșitul timpului. Deci cari sunt consecințele? Consecința 1-a este: fericirea vieții acesteia nu este așa de mare precum o prețuim. A fost un tânăr, care dornic de fericire, s'a dus în regiuni streine spre a o căuta. Înainte de a pleca, s'a dus la duhovnicul său, ca să-și ia rămas bun. Duhovnicul întrebându-l ce l-a îndemnat ca să și părăsească patria, el îi răspunde: «pentru a învăța limbi, a cunoaște obiceiuri și a mă cultiva în arte». Dar duhovnicul neîndestulându-se cu răspunsul

lui continuă: «Și apoi ce vei face?» Iar el i-a zis: «reîntorcându-mă în patrie, mă voiu căsători și îmi voiu căuta un oficiu». «Și apoi?» zise duhovnicul. «Apoi, — răspunse tânărul, — mă voiu îngriji ca să înmulțesc bogățiile mele, titlurile și onorurile pentru a face mare renume familiei mele». Dar duhovnicul nefiind îndestulit nici cu acest răspuns îi zice: «Și apoi ce vei face?» La care tânărul zice: «Dar sfințite părinte, ce vrei mai mult, după toate acestea, cu voie și fericit voiu gusta rodul grijelor și ostenelelor mele». Dar duhovnicul neîndestulându-se îl întreabă iarăși: «Și apoi?». Dar tânărul după atâtea întrebări de: «Și apoi», disgustându-se zice: «Intrucât și eu sunt om și când va voi Dumnezeu, și eu voiu muri. Și de ce sfințite părinte m'ai silit cu întrebările tale până la acest răspuns?» La aceste cuvinte duhovnicul cu voce gravă îi zice: «Pentru că am vrut ca cugetarea ta din urmă, să fie cea din dintăiu». Și așa și pentru noi, cugetarea despre moarte să fie întâia și frecventă în orice întreprindere. Fiindcă cugetarea aceasta ne aduce aminte cum trebuie să ne purtăm în toate faptele noastre, pentru că dacă cetim epitafele oamenilor iluștri găsim 3 cuvinte: «A trăit, se odihnește, a fost». Și aci se termină întreaga fericire a oamenilor. O mizeră și meschină fericire! Deci a 2-a consecință este aprecierea timpului.

Un general, care a slujit o viață întreagă pe împăratul său, neglijând total viața creștinească, aflându-se pe patul morții își dă seama de viața sa. Și într-o bună zi făcându-i împăratul vizită, și compătimitindu-l, generalul muribund se ridică din pat și se adresează împăratului cu următoarele cuvinte: «Sire, după atâtea osteneli, pericole și suferințe și după ce am consacrat ție viața mea întreagă slugindu-ți cu credință, fă și prelungeste-mi viața cu o jumătate de oră, spre a mă pregăti mai bine pentru intrarea în casa vecinicii». Dar împăratul mirat de această cerere și ridicându-și ochii către cer, cu lacrimi în ochi zice: «Prietene, nu știi ce ceri. Cere așa ceva ce este puterilor mele posibil. Eu nu sunt Dumnezeu». Generalul întristat de aceste cuvinte și întorcându-se cu fața la perete și-a dat sufletul erumpând în următoarele cuvinte: «Am consacrat o viață întreagă în serviciul acestui Domn care nu este în stare de a-mi prelungi viața nici cu o jumătate de ceas». Așa o pățesc toți cei cari tot timpul dat lor dela Dumnezeu îl folosesc nu pentru

a face pocăință, nici pentru a-și înmulți harul, nici pentru a promova mărirea lui Dumnezeu; ci tot timpul îl folosesc sau pentru a face altele, sau pentru a nu face nimic, sau pentru a face rele. Deci a treia consecință este: «Pregătește-te pentru casa ta. Fericit care trăește în așa fel încât, când vine sfârșitul vieții, n'are lipsă să ceară moratoriu».

Un tânăr jucându-se în mod nevinovat cu prietinii lui, și întrebând ce ar face, dacă ar ști că într'un sfert de ceas va trebui să moară? Tânărul cu modestie a răspuns: «Ași continua a mă juca». Și de fapt când acest tânăr a căzut bolnav și i-a fost anunțat că trebuie să moară, cu fața plină de bucurie a exclamat: «Voios mă duc, bucuros mă duc!» Așa moare cine este gata totdeauna a muri. O Doamne, oare eu voi muri ca tânărul cu cuvintele pe buze: «Bucuros și voios mă duc la tine Doamne!» Sau voi striga precum a strigat regele Agag: «De ce este așa de amară moartea?» «De ce este așa de amară?» Sunt unii cărora nu li-se poate vesti pericolul morții iminente fără a nu se mâhni. Ceice înconjoară pe bolnav, sunt opriți de a-l întrista prin aducerea aminte că el trebuie să moară. Dar cu toată siguranța nimeni nu s'ar teme de a spune unui bolnav, că este aproape de moarte, dacă ar ști, că acel bolnav nu se va teme de moarte, ci din contră o va dori și la anunțarea ei, va cânta ca Simeon cel bătrân: «Acum slobozește Doamne pe robul Tău!» (Luca 2); sau precum cel tânăr a cântat: «Bucuros și voios mă duc!» Eu cu ce sentimente aș primi moartea? Oare eu nu mă voi întrista la anunțarea ei și nu voi plânge? Într'adevăr, de ce să plângi, pentru că nu numai tu singur trebuie să mori?! «Este rânduiț oamenilor să moară odată» (Evr. 9).

Ori cine ar fi el, muritor este! Oare pentru că moartea este sfârșitul timpului, de aceea moartea este cauza întristării noastre? Nu-i chiar așa! Ci pentru că suntem prea mult atacați de timp și de lucrurile, cari se țin de timp și pentru că prea mult am abuzat de timp, folosindu-l la altele și nu la cele la cari ar fi trebuit. Aceasta este cauza de ce ne întristăm când vine sfârșitul timpului.

Vedem că a pierit cel fals pe care aci în timp l-am iubit și că a pierit și timpul în care ar fi trebuit să ne străduim pentru a ajunge la binele adevărat. În acel moment ne vine în minte că a fost timp, când ne-am folosit de lumea aceasta și

lucrurile ei, nu ca pelerini sau venetici ci ca locuitori și cetățeni permanenți ai ei. Dar trebuie să știm, ce ne va folosi toată lumea și lucrurile sale în momentul acela? Atunci, precum goli ne-am născut, așa ne vom întoarce în pământ. Toate din lumea aceasta se vor sfârși. A fost timp, când am fi putut îndrepta viața noastră și a face pocăință. Aci nu mai e posibil, în momentul cel de pe urmă, fiindcă nu sunt ocaziuni, nu sunt mijloace pentru a face binele. A venit sfârșitul timpului, a venit începutul veșniciei. Deci, până când avem timp să facem binele! Moartea este sfârșitul timpului deci să ne folosim de tot timpul, de tot binele și să nu-l amânăm până atunci când nu vom mai avea timp.

Punctul II. Moartea este începutul veciniciei. Moartea este începutul unei vieți nouă, nu de o sută nici de o mie de ani, ci este începutul vieții vecinice. Deși după timp, precum zice Ecclesiastul 3 că: suntem egali cu animalele; și acum ca întâmplarea fiilor omenеști, așa că nimic nu are omul mai mult decât animalul, pentrucă pentru amândoi moartea este sfârșitul timpului. Dar după suflet același autor al cărții Ecclesiastul, în capitolul din urmă, face mare deosebire, vorbind despre om, când zice: «Și mai înainte de ce se va întoarce țărâna în pământ precum a fost, și duhul se va întoarce la Dumnezeu care l-a dat pe el» (Ecl. 12). Și de aceea supraviețuiește sufletul trupului și omul capătă după aceasta o altă viață, cea vecinică.

Și acest lucru îl zicem prin cuvintele: «Moartea este începutul veciniciei». Toți știm că sufletul nostru este nemuritor. Prin nemurirea sufletului înțelegem două lucruri: 1. că după viața aceasta vom avea altă viață; și 2. că această viață va fi vecinică. Rațiunea sănătoasă ne învață că lumea văzută nu-i nici dela sine, nici dintr'un caz întâmplător ci presupune un creator al lumii. Dar rațiunea nu se mulțumește, ci continuă mai departe. Dacă există creatorul trebuie să fie și guvernatorul lumii. Guvernarea e un postulat al atotînțelepciunii creatorului și maiestății sale. Dar nici aici nu se oprește rațiunea ci continuă și caută mai departe. Dacă există un guvernator, trebuie să existe și un legislator, fiindcă prin legi se guvernează o comunitate. Dacă există un legislator, trebuie să fie prevăzător, pentru ca legile sale să fie observate, și pentru ca ele să fie observate trebuie să fie

cu mintea încordată. Și că de fapt sunt observate, el trebuie să fie atent. Dacă nu are aceste calități atunci are numai un nume gol, fără valoare. Deci concludem, dacă e încordat legislatorul, pentru a fi observate legile sale, este necesar ca să decreteze pedepse și răsplată. Și dacă este atent la aceea, dacă sunt observate legile, este necesar ca să execute pedepsele și răsplata. Fiindcă a nu executa cele decretate ar fi sau nepuțință, sau lașitate din partea lui.

Prin urmare este necesar ca Dumnezeu să premieze pe cei buni și să pedepsească pe cei răi, sau în viața aceasta sau în cea viitoare. Dar fiindcă experiența ne arată că în viața aceasta nu se pedepsește pretutindenea nici nu se răsplătește, bunurile și relele vieții acesteia sunt aproape egale și pentru cei buni și pentru cei răi. Deci ce ne rămâne, decât a zice: Dumnezeu trebuie să pedepsească și să răsplătească după viața aceasta. Deci trebuie cel puțin ca sufletul să supraviețuiască câțva timp după viața aceasta. Dar dacă sufletul va supraviețui un timp după moarte, de ce nu e posibil că va viețui în veci? Filosofii în mod negativ zic: «Nu e nici un motiv că sufletul trebuie să moară odată în mod natural dacă odată a putut trăi în mod natural în afară de trup». Mai demonstrează în mod pozitiv, fiindcă sufletul este duh, trebuie să fie nemuritor. Dar aci e vorba că sufletul trebuie să fie nemuritor și o demonstrăm cu întreaga economie dumnezească. Dacă a-și vorbi la necredincioși ar trebui să demonstrez întâi că Hristos care a fost restignit pentru noi, este Dumnezeu. Acest lucru noi îl primim și despre care nimeni dintre noi nu se poate îndoi și trebuie ca să admitem că sufletul este nemuritor. Dacă ar fi sufletul nostru muritor, cu toată siguranța Hristos nu s'ar fi întrupat nici n'ar fi murit. Nu s'ar fi întrupat pentru că nu i-se cuvenea de a se uni cu un suflet care ar fi căzut odată în nimicnicie, și de a lăsa odată întreaga substanță pe care odată a luat-o. Nu ar fi murit, pentru că, pentru procurarea fericirii noastre vremelnice, un înțelept rescumpărător n'ar fi putut să jertfească o viață dumnezească și să dea un preț așa de mare pentru o răsplată așa de mică.

Deci trebuie să admitem că sufletul este nemuritor. Dar poate zice cineva că sufletul e nemuritor numai din har și nu din natură; și așa Isus Hristos a câștigat acest har al ne-

muririi numai pentru cei buni. Și așa bucuria celor buni va fi vecinică, dar nu suferințele celor răi. Dar fiindcă Isus a murit pentru toți pentru a procura pentru toți viața vecinică, prin urmare cei buni vor avea viața vecinică într-o posedare a acestei fericiri vecinice; iar cei răi vor avea viața vecinică într-o pierdere vecinică a acestei fericiri vecinice. Și însuși Isus Hristos va zice celor răi la judecata cea din urmă: «Duceți-vă dela Mine blăstemaților în focul vecinic» (Mat. 25). Deci n'avem nici o îndoială că după viața aceasta există o altă viață și că sufletul nici odată nu moare. Moartea este începutul vecinicii, este o sentință nu numai probabilă, ci din rațiune e evidentă și din credință e sigură că moartea e începutul vecinicii.

Ce nefericit trebuie să fie care a trăit îndoelnic și nepăsător de acest adevăr atât de sigur: «Moartea este începutul vecinicii». Dar această vecinicie e dublă: vecinicie nefericită și fericită. Eu care mă îngrijesc să trăiesc bine pe 20 de ani, de loc nu mă îngrijesc pentru anii vecinici. Dumnezeu ne-a creat fără să ne întrebe, dar nu ne va mântui fără voia noastră. Dela noi depinde vecinicia, noi trebuie să alegem între cele 2 vecinicii: fericită și nefericită. Și însuși Isus zice: «Dar de voiești să intri în viață, păzește poruncile» (Matei 19).

Trebuie să știm că răscumpărătorul nostru vecinic este și că în ziua cea de pe urmă iarăși se vor uni sufletele noastre cu trupurile, pentru a fi și ele părtașe vecinicii fericite sau nefericite dupăcum am câștigat-o în viața aceasta de călător. De aceea, acum este vremea bineplăcută, binevenită, acum este ziua mântuirii. Pânăce avem vreme să lucrăm la mântuirea noastră! Până e ziuă! Până trăim în viața aceasta să facem fapte bune, fiindcă dacă vine noaptea, adecă moartea, nu mai avem vreme pentru a face bine, pentru că ea este sfârșitul timpului și începutul vecinicii. — Amin.

XI. Viața Euharistică.

Sfânta Euharistie este garanția și semnul mării pe care o nădăjduim.

Punctul I. Vom considera de ce Sfta Euharistie este garanția și ce fel de garanție? Sfânta Euharistie este garanția și semnul mării făgăduite nouă, pentru că ea conține în sine

lucrul cel mai prețios și cel mai scump, pe care îl are Dumnezeu, și a cărui valoare este infinită și are un preț așa de mare precum însuși mărirea promisă. Precum și între oameni, spre a fi cineva mai sigur despre plățirea datoriei că cel promițător va împlini lucrul promis, cere o garanță. Dar această garanță trebuie să fie de o valoare mai mare sau cel puțin egală cu lucrul promis. Acest lucru îl atribuim celor 3 persoane dumnezeiești, cari ne dau această garanță. Dumnezeu Tatăl n'a putut să ne dea garanță mai prețioasă decât pe Fiul Său cel unul născut, care este egal de bun ca El. Precum și regii și principii spre a asigura pacea și armistițiul, dau pe primul fiu născut ca zălog și cautiune. Așa Dumnezeu Tatăl ne-a dat nouă în această taină a Sfintei Euharistii pe Fiul Său Cel unul născut ca zălog mării noastre. Deci ne-a dat nu numai cea mai mare garanție, care ne-a putut asigura despre lucrul cel promis, ci ne-a dat deja nouă însuși lucrul promis, după cum zice Apostolul: «Celce nu a cruțat pe Fiul Său ci pentru noi toți L-a dat pe Dânsul, cum nu, împreună cu El și toate ne va dărui nouă?» (Rom. 8).

Vrea să zică Celce a dat nouă pe Fiul Său ca Mântuitor, l-a dat și ca hrană; oare nu ne va da nouă harul și mărirea și toate celelalte ce ne-a promis? Așa suntem siguri că vom căpăta toate aceste daruri, pentru că în acest dar al Sfintei Euharistii sunt deja cuprinse și celelalte daruri pe cari ni-le va da.

Insuși Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, n'a putut să ne dea mai mare garanție decât pe sine însuși, ascuns în această taină în care se cuprind toate titlurile și motivele pentru asigurarea mântuirii noastre. Fiindcă Domnul care este prezent în Sfânta Euharistie este fratele nostru după cuvintele Apostolului Pavel în Ep. c. Evrei 2: «Nu se rușinează a-i numi pe dâșii frați». Acest Domn este întâiul născut și unicul Fiul Tatălui Celui vecinic și moștenitorul ceriului care s'a făcut om, precum zice Apostolul, pentru a mântui pe aceia cari erau predestinați pentru mărirea și prin care vor ajunge la ținta lor a predestinațiunii. El ne-a câștigat prin prețul sângelui său ceriul, deschizându-ne ușile raiului spre a putea intra în el prin mijloacele pe cari ni-le dă. Tatăl și Fiul, nu ne pot da garanță mai văzută decât pe însuși Sfântul Duh, despre care Apost. zice în Ep. c. Ef. 1, că este arvuna moștenirii noastre cerești.

și pe care arvună a Duhului Sfânt, cum zice Apost. în Ep. II. Cor. 1: «Dat-a Dumnezeu în inimile noastre pentru asigurarea promisiunilor Sale». De aceea a venit în această lume și încă acuma rămâne în această taină a Sfintei Euharistii. Pentru aceea avem în această taină dubla garanție a mării noastre: întâia este cea vizibilă, adică însuși taina cea mai sfântă în care este prezent însuși Isus Hristos ca Dumnezeu, și om adevărat; a doua garanție este cea nevăzută, adică însuși Duhul Sfânt care prin însuși taina, se dă nouă. O prea Sfântă Treime îți mulțumesc de aceste garanții lăsate nouă prin promisiunile Tale. Bucură-te inima mea și nutrește întru tine nădejdea și sforțează-te de a preamări și sluji lui Dumnezeu, care ți-le dă spre a putea ajunge odată la posedarea acestei mări făgăduite.

Punctul II. Vom considera că această taină în așa fel este garanția mării nouă făgăduite, întrucât ea este mijlocul cel mai eficace și puternic pentru a ajunge la posedarea acestei mări. Dar ce este necesar pentru ajungerea la această mări? Este necesară iertarea păcatelor săvârșite și păzirea de cele viitoare, este necesară hrana harului primit cu perseverarea în acest har până la moarte. Această taină întrece pe celelalte prin prezența reală a lui Isus Hristos în ea. Pentru că, deși taina botezului și a pocăinței iartă păcatele, această taină întărește și mai mult această iertare, întrucât însuși regele care iartă păcatele ne admite la masa sa ca garanție că de fapt ne-a iertat nouă păcatele noastre. Ne păzește, ne ferește de păcate pentru că înfrânează aplecările cârnii și ne întărește contra ispitelor diavolești și ne previne contra tuturor pericolelor lumești. Pe urmă nutrește și crește în noi viața harului, precum mâncarea nutrește și crește în noi viața trupească. Dar această nutriție este așa de eficace, întrucât este în stare a ne conserva pe noi într-o viață vecinică.

Ceeace putem întări prin promisiunea lui Hristos care zice: «Aceasta este pâinea care se pogoră din cer, ca să mănânce cineva dintr'ânsa și să nu moară. Eu sunt pâinea cea vie care s'a pogorât din cer; de va mânca cineva din pâinea aceasta, va fi viu în veci, și pâinea pe care Eu o voi da, trupul Meu este pe care îl voi da pentru viața lumii» (Ioan 6). Prin cari cuvinte ne asigură, că această pâine dumnezească

prin virtutea sa cerească, ne eliberează de toate ce se contrazic cu viața vecinică, întrucât ne scapă dela moartea cea dintâi care este o greșală, și ne scapă și dela moartea sufletească, care este osândire, și la timpul său ne va scăpa și dela moartea trupească la înviere.

Punctul III. Această taină este garanția mării, întrucât este cel mai sublim ospăț în care Dumnezeu are să ne dea nouă una și aceeași mâncare și beutură care se va da nouă în însași mărirea, cu deosebirea că în această taină Dumnezeu este ascuns și acoperit sub vâlul formelor al vinului și al pâinei. Aici ne putem readuce aminte cuvintele Mântuitorului prin cari a promis Apostolilor Săi, că în Impărăția Sa, adecă în cer, toți Sfinții vor fi puși la masa Lui spre a mânca și a bea, dar în acest ospăț sublim ca mâncare va fi dat nouă însași dumnezeirea și umanitatea lui Isus Hristos, pe care îl vom vedea clar și toate dorințele noastre vor fi satisfăcute și bând din vinul iubirii Sale fericite ca dintr'un râu imens al bucuriei Sale cerești, ne vom îmbăta. În acest ospăț însuși Isus Hristos, după cum zice Luca 12 se va încinge și îi va pune pe Sfinții să șadă și viind va sluji lor, pentru că El însuși va da lor această răsplată a justiției. Dar de ce se va încinge? De aceea că El e infinit în felul că nimeni nu-L poate cuprinde și vedea decât numai amăsurat meritelor sale personale.

În această taină a Sfintei Euharistii avem însași dumnezeirea și umanitatea lui Isus Hristos sub vâlul formelor, al vinului și al pâinei, așa că numai cu ochii credinței îl vom putea vedea și primindu-L întru noi, va umplea dorințele noastre, precum e posibil de-a le umplea; și ne va îmbăta cu vinul iubirii Sale, dându-ne nouă spre a gusta dulceața bucuriilor Sale. Și toate acestea ni-le dă nouă ca o arvună, cu nădejdea că toate acestea le va da nouă în deplinitatea lor, în viața cealaltă fericită. De toate acestea îți mulțumesc Hristoase, dornic de a mă încinge și a mă abnega spre a-ți putea slugi mai bine. Deci, Doamne, înmulțește credința mea în viața aceasta trecătoare, spre a mă bucura și a mă apropia cât de des de ospățul care mi-l dai prin taina Sfintei Euharistii spre a mă putea odată bucura și a fi părtaș de acel ospăț care-l promiți în viața cea viitoare. — Amin.

XII. Răspunderea preotului.

«Chiamă pe lucrători și le dă lor plata» (Mat. 20). Domnul nostru Isus Hristos în Evanghelia sa ne spune următoarea parabolă: «Asemenea este împărăția ceriurilor, omului stăpân al casei care des de dimineată într-o al 3-lea, 6-lea, 9-lea și 11-lea ceas a condus lucrători în via sa. Iar făcându-se seară a zis către ispravnicul său: Chiamă pe lucrători și le dă lor plata...» Prin acest stăpân al casei trebuie să înțelegem pe Dumnezeu Creatorul nostru, iar prin vie ni se arată Biserica și prin lucrători înțelegem pe Apostoli pe cari i-a trimis Domnul. «Mergând învățați toate popoarele», precum și pe preoții puși pentru îngrijirea sufletelor, despre cari în de comun se spune că lucrează în via Domnului. Să dea Dumnezeu să lucreze toți acei pe cari i-a trimis pentru învățarea poporului. Și de fapt lumea este plină de preoți, dar cu toate acestea rar se găsesc lucrători adevărați în via Domnului.

Deoarece așa trăesc unii preoți, ca și cum Dumnezeu i-ar fi chemat la odihnă, la petreceri și la o viață de plăceri; pe când agricultorul asudă și lucrătorul de vie sapă, ei atunci putrezesc în plăceri și se înecă în ele. Dar va veni odată timpul când Isus Hristos va cere o dare de seamă despre supravegherea credincioșilor, despre folosința bunurilor bisericesti și despre întrebuintarea talanților primiți dela Dumnezeu. Dacă toate aceste bunuri le-au folosit spre cele rele, le va zice lor: «Depărtați-vă dela mine lucrătorii nedreptății, nu vă știu» (Luca 13). Din contră preoții zeloși, vor primi cununa vieții care le va da lor Domnul judecătorul cel drept în ziua aceea» (II Tim. 4).

De aceea vom considera confusiunea preoților răi și răsplătirea celor buni. Și din această considerațiune ne vom însufla pentru începerea unei vieți, ca să fim și noi după moartea noastră asociați cu preoții pe cari Dumnezeu i-a predestinat pentru preamărire.

Punctul I. În ziua cea mare a învierii universale fiecare lucrător al Evangheliei se va prezenta la judecată încunjurat de suflete pe cari le-a câștigat lui Hristos, cari vor fi bucuria și mărirea lui. Atunci apostolul Andrei va reprezenta Achaia, Filip Schiția, Ioan bisericile Asiei și Pavel toate neamurile lumii.

Dar ce vor aduce cu sine preoții răi? Ei cu mâinile goale se vor prezenta acolo. Totuși vor aduce cu sine la judecată su-

fletele a căror îngrijire a fost încredințată lor, dar aceste suflete nu vor fi pentru ei mărirea ci osândă și confuziune. În ziua aceea se vor auzi plângerea popoarelor și acușări grave. De pildă: Un suflet se va plânge că din neglijența păstorului său n'a primit Sfintele Taine la sfârșitul vieții, alt suflet va acuș pe preot pentru viața scandaloasă; și alte suflete vor spune alte și alte acușări, osândind pe preoții răi. Și toate aceste plângeri Fiul lui Dumnezeu le va auzi și apoi va pronunța sentință fulgerătoare contra preotului rău, pe care sentință a prezis-o cu cuvintele: «Pe sluga cea netrebnică aruncați-o în întunecul cel mai dinafară» (Mat. 25). Acolo în fața lumii întregi va fi desbrăcat acest preot de toată onoarea și se va umplea de toată confuziunea. Acolo va fi pus la stânga, între cei blăstămați și se va da în puterea diavolului și îngerilor săi pentru a fi chinuit cu suferințele iadului pentru vecinicie. Dar ce este vecinicia? Cine poate pricepe să priceapă. O vecinicie lungă care totdeauna va ține. O lungă vecinicie care nici odată nu va avea sfârșit.

Punctul II. Sfânta Scriptură ne zice: «Mărire mare este a urma pe Dumnezeu» (Sirah 23). Isus Hristos admoniând pe slujitorii săi de a-i urma zice: «De slujește cineva mie, mie să-mi urmeze» (Ioan 12). Dar ce este a urma pe cineva decât a-l imita. De aceea dacă preotul va imita pe Hristos în propovăduire, în iubire, în umilință și în alte virtuți, ce fel de premiu și răsplată va obține? O zice Hristos: «Unde sunt eu, acolo va fi și sluga mea», voină să zică: va fi cu mine în cer și se va bucura sluga mea, și niciodată nu se va sfârși bucuria lui.

Iată răsplata preoților buni: De a se bucura în cer în societatea fericită a Domnului nostru Isus Hristos și a sfinților Săi, prin vederea fericită a lui Dumnezeu și de a-l iubi în veci.

De aceea cei cari aci pe pământ se obosesc cât de puțin pentru mărirea lui Dumnezeu, acolo în cer se vor odihni de ostenele lor; și ceice au învățat la dreptate pe alții acolo, vor străluci ca stelele în veac. Vor avea bucurii pe cari ochiul n'a văzut și urechea n'a auzit — și pe cari Dumnezeu le-a gătit preoților zeloși. Insuși Dumnezeu va fi răsplata lor cea mai mare. — Sufletul tuturor dorește fericire și este dornic de a ajunge la cer, dar nu-i posibil de a ajunge la această răsplată mare decât prin ostenele mari. De aceea mărirea răsplată să ne

delecteze mintea noastră, dar să ne nu temem de lupta decisivă a ostenelelor. Și de fapt în îngrijirea sufletelor există osteneli de multe feluri pentru preot, ca de pildă: liturgisirea, propoveduirea cuvântului lui Dumnezeu, administrarea sf. Taine, îngrijirea bolnavilor, săracilor, văduvelor, instruirea tineretului etc.

Dar preotul care se gândește că suferințele și ostenelele veacului acestuia nu-s vrednice de mărirea cea viitoare, nu se teme de aceste osteneli și greutăți, deoarece știe că mărirea lui va fi așa de mare încât mintea nu o pricepe și cu cuvinte nu se poate exprima. Fericirea aceasta se poate câștiga dar nu se știe aprecia. În viețile sfinților cetim că mucenicul Sinforian când îl duceau la martiriu mama lui astfel l-a admoniat: «Fiule, dragă fiule! Adu-ți aminte de viața vecinică, uită-te la cer și privește acolo pe Hristos. Prin moartea la care ești dus nu vei pierde viața, ci o vei schimba în cea mai bună». Acest tinăr însuflețit de cuvintele mamei sale, cu inimă a suferit moarte de martir pentru Isus Hristos.

Fraților, în felul acesta și noi de multe ori și chiar în vremile de azi în năcazuri și prigoniri să ridicăm ochii noștri spre cer și să zicem în noi: «Acolo este casa, acolo este patria noastră, aci n'avem locașul statornic, ci călătorim prin valea aceasta a plângerilor, la Ierusalimul cel ceresc în care locuște regele regilor, pentru a se da nouă și de a-l vedea față în față.

Atunci doi de vor fi pe câmp, unul va fi luat și altul va fi lăsat. Pe câmp sunt și cei cari conduc biserica, și totuși unul se va lua iar altul se va lăsa».

De aceea să ne rugăm zilnic la Dumnezeu să ne dea harul ca să folosim bine talanții pe cari i-am primit, că după moarte, cu cei buni și cu slugile credincioase să intrăm în viața fericită și să ne bucurăm în veci. — Amin.

Prof. Dr. I. Hradil.

I.

Date școlare.

Statul personal al corpului profesoral.

1. *Eusebiu R. Roșca*, doctor în drepturi, arhimandrit, profesor și director definitiv. Ani de serviciu 33, ca director 32.

2. *Anrel Crăciunescu*, doctor în teologie, protoiereu, profesor ordinar definitiv. Ani de serviciu 24.

3. *Ilie Beleuță*, absolvent de facultatea teologică, presbiter, profesor ordinar definitiv. Ani de serviciu 6.

4. *Nicolae Colan*, licențiat în litere, profesor ordinar definitiv. Ani de serviciu 5.

5. *Grlgorie I. Cristescu*, doctor în teologie și licențiat în litere. Econom-Stavrofor, profesor provizor. Ani de serviciu 3.

6. *Ieronim Grovu*, până la 14 Octomvrie 1926 econom și duhovnic. Dela 19 Februarie 1927 econom.

7. *Iosif Hradil*, doctor în teologie, profesor titular provizor, totodată și duhovnicul și prefectul institutului. Ani de serviciu 3.

8. *Dr. Nicolae Iltu*, medicul institutului. Ani de serviciu 17.
Ca profesor suplinitor a funcționat:

1. *Nicolae Terchilă*, doctor în filosofie.

2. *Candid Popa*, subrevizor în județul Sibiu.

Tot la acest loc se observă, că profesorul de apicultură Alexandru Popa, cu studenții din cursul IV și în acest an școlar a ținut instrucție din albinărit în: a) 19 Maiu 3 ore, și b) în 23 Maiu 2 ore.

Activitatea literară

a membrilor corpului profesoral în decursul anului școlar 1926/7.

1. Nicolae Colan.

a) Lucrări publicate:

Hristos și viața omenească (vol. II) traducere din Fr. W. Foerster.

b) Conferențe:

α) Personalitatea sf. apostol Pavel (Timișoara, la Soc. ort. a femeilor române).

β) Opera misionară a sf. apostol Pavel (Sibiu, la Soc. ort. a femeilor române).

2. Dr. Grigorie I. Cristescu:

a) Lucrări publicate:

α) Slujba ta, fă-o deplin (Scrisori pastorale).

β) Isus în viața modernă.

γ) Semănături de primăvară (Gânduri închinat tineretului).

δ) Prin Hristos la cultură.

b) Conferențe:

α) Caracterul etic al culturii (Ținută sub auspiciile Astrei).

β) Senzul Bisericii (Ținută la Dumbrăveni).

γ) Sfințenia muncii (Ținută la Reuniunea meseriașilor români din Sibiu).

INSTRUCȚIUNEA.

Cursul I.

1. *Arheologia biblică*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. A. Crăciunescu.

2. *Isagogia*. Introducerea în cărțile T. V., 3 ore pe săptămână, prof. Dr. A. Crăciunescu.

3. *Exegeza T. V.*, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. A. Crăciunescu.

4. *Ermineutica biblică*, 1 oră pe săptămână, prof. N. Colan.

5. *Istoria bisericească universală*, până la 1054, 4 ore pe săptămână, prof. I. Beletuță.

6. *Introducerea în filosofie*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

7. *Psihologia și Logica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

8. *Literatura română*, 2 ore pe săptămână, prof. N. Colan.
9. *Limba ebraică*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul II, prof. Dr. I. Hradil.
10. *Limba greacă*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul II, prof. Dr. G. Cristescu.
11. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, prof. C. Popa.
12. *Tipic*, 1 oră pe săptămână, prof. C. Popa.
13. *Muzica vocală*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul II, profesor C. Popa.
14. *Seminar biblic*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul II, profesor Dr. A. Crăciunescu.

Cursul II.

1. *Isagogia*. Introducere în cărțile T. N., 3 ore pe săptămână, profesor N. Colan.
2. *Exegeza T. N.*, 3 ore pe săptămână, prof. N. Colan.
3. *Exegeza T. V.*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. A. Crăciunescu.
4. *Istoria bisericească universală*, 4 ore pe săptămână, prof. I. Beleuță.
5. *Istoria bisericii ort. române*, 3 ore pe săptămână, prof. I. Beleuță.
6. *Patrologia și Patristica*, 2 ore pe săptămână, profesor I. Beleuță.
7. *Didactica și Metodica*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. N. Terchilă.
8. *Limba ebraică*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul I, prof. Dr. I. Hradil.
9. *Limba greacă*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul I, prof. Dr. Gr. Cristescu.
10. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, prof. C. Popa.
11. *Tipic*, 1 oră pe săptămână, prof. C. Popa.
12. *Muzica vocală*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul I, profesor C. Popa.
13. *Seminar biblic*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul I, prof. Dr. A. Crăciunescu.
14. *Seminar istoric*, 1 oră pe săptămână, prof. I. Beleuță.

Cursul III.

1. *Exegeza T. N.*, 3 ore pe săptămână, prof. N. Colan.
2. *Teologia fundamentală (Apologetică)*, 5 ore pe săptămână, profesor Dr. I. Hradil.
3. *Teologia dogmatică* (partea I), 4 ore pe săptămână, profesor Dr. I. Hradil.
4. *Teologia morală*, 6 ore pe săptămână, profesor Dr. Gr. Cristescu.
5. *Catihetica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.
6. *Omiletica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. A. Crăciunescu.
7. *Pedagogia și Istoria pedagogiei*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. N. Terchilă.
8. *Istoria bisericească universală*, 2 ore pe săptămână, profesor I. Beleuță.
9. *Istoria bisericii ort. române*, 2 ore pe săptămână, profesor I. Beleuță.
10. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, profesor C. Popa.
11. *Tipic*, 1 oră pe săptămână, profesor C. Popa.
12. *Muzica vocală*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul IV, profesor C. Popa.
13. *Seminar biblic*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul IV, profesor N. Colan.
14. *Seminar dogmatic*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul IV, profesor Dr. I. Hradil.
15. *Seminar moral*, 1 oră pe săptămână, profesor Dr. Gr. Cristescu.

Cursul IV.

1. *Exegeza T. N.*, 2 ore pe săptămână, profesor N. Colan.
2. *Teologia dogmatică* (partea II), 4 ore pe săptămână, profesor Dr. I. Hradil.
3. *Dreptul bisericesc*, 4 ore pe săptămână, profesor Dr. E. Roșca.
4. *Teologia pastorală*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. E. Roșca.
5. *Liturgica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. A. Crăciunescu.
6. *Catihetica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.
7. *Omiletica practică*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. Gr. Cristescu.

8. *Sectele*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. I. Hradil.
9. *Sociologia*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. Gr. Cristescu.
10. *Cântări bisericești*, 1 oră pe săptămână, prof. C. Popa.
11. *Tipic*, 1 oră pe săptămână, prof. C. Popa.
12. *Muzica vocală*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul III, profesor C. Popa.
13. *Seminar biblic*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul III, profesor N. Colan.
14. *Seminar dogmatic*, 1 oră pe săptămână, laolaltă cu cursul III, profesor Dr. I. Hradil.
15. *Seminar practic*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. Gr. Cristescu.
16. *Igiena pastorală*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. N. Iltu.

Tot la acest loc se observă, că profesorul spiritual și prefect al institutului Dr. I. Hradil, conform ordinului Preavener. Consistor din 20 Octomvrie 1925, în Duminică și sărbători a ținut meditații cu studenții, iar în posturile Nașterii și Învierii Domnului, în săptămânile în cari studenții s'au mărturisit și împărtășit cu Sf. cuminicătură, conform ordinului Preaveneratului Consistor din 12 Decemvrie 1925 Nr. 10691, a ținut cu studenții meditații pioase.

Instrucțiunea în cântările corale s'a făcut în cadrul orelor de instrucțiune din Cântările bisericești și Muzica vocală.

Impărțirea obiectelor de învățământ între profesori se face evidentă și în următorul

Conspect tabelaric.

Nr. curent	Numele profesorului	A propus obiectele de învățământ	În cursul	Nr. orelor pe săptămână		
				Din obiectele de învățământ în special	Total	Nota
1	Dr. E. Roșca	Dreptul bisericesc Teologia pastorală	IV IV	4 2	6	
2	Dr. Aurel Crăciunescu	Arheologia biblică Intr. în cărțile T. V. Exegeza T. V. dto Omiletica Liturgica Seminar biblic	I I I II III IV I—II	2 3 3 2 2 2 1	15	
3	I. Beleşă	Istoria bis. univers. dto dto Ist. bis. ort. române dto Patrologia și Patrist. Seminar istoric	I II III II III II II	4 4 2 3 2 2 1	18	
4	N. Colan	Ermineutica bibl. Intr. în cărțile T. N. Exegeza T. N. dto dto Literatura română Seminar biblic	I II II III IV I III-IV	1 3 3 3 2 2 1	15	
5	Dr. Gr. Cristescu	Teologia morală Sociologia Omiletica Limba greacă Seminar moral Seminar practic	III IV IV I-II III IV	6 2 1 1 1 1	12	

Nr. curent	Numele profesorului	A propus obiectele de învățământ	În cursul	Nr. orelor pe săptămână		
				Din obiectele de învățământ în special	Total	Nota
6	Dr. I. Hradil	Apologetica Dogmatica dto Sectele Limba ebraică Seminar dogmatic	III III IV IV I-II III-IV	5 4 4 2 1 1	17	
7	Dr. N. Terchilă	Catihetica dto Introd. în filosofie Psihol. și Logica Didactica și Met. Ped. și Ist. pedag.	III IV I I II III	2 2 2 2 2 2	12	
8	C. Popa	Cântări bisericești dto dto dto Tipic dto dto dto Muzica vocală dto	I II III IV I II III IV I-II III-IV	2 2 2 1 1 1 1 1 1 1	13	
9	Dr. N. Ițtu	Igiena	IV	1		

Conspectul studenților înscriși pe anul școlar 1926/7.

Cursul I.

1. Octavian Armean din Ohaba de sub Piatră.	17. Aurel Iancu din Poiana.
2. Ioan Badiu din Balomir.	18. Ioan Lascu din Râșnov.
3. Grigorie Belean din Șermaș.	19. Ioan Lazar din Sebeș.
4. Ioan Blaga din Jibert.	20. Mihail Leicu din Sighișoara.
5. Nicolae Bogorin din Ocna-Sibiului.	21. Ioan Luca din Ocna-Sibiului.
6. Ioan Boiu din Sibiu.	22. Eusebiu Oprean din Booz.
7. Marian Breaz din Mihalț.	23. Stefan Păcurar din Zătaști.
8. Ioan Costoviciu din Livezeni.	24. Nicolae Petri din Hundorf.
9. Emilian Demian din Nucet.	25. Stefan Popa din Răvășel.
10. Cornel Doroga din Pricaz, rep.	26. Ioan Rafiroiu din Cernatul de jos.
11. Silviu Floca din Zlagna.	27. Sever Stănilă din Chimbindia.
12. Silvestru Garcea din Agostin.	28. Ioan Stelea din Voivodenii-mici.
13. Virgil Georgescu ¹ din Poiana.	29. Severian Stelea din Voivodenii-mici.
14. Nicolae Grebenea din Rășinari.	30. Ilie Ștefănie din Beriu.
15. Nicolae Hantău din Hundorf.	31. Ioan Telea din Proștea-mare.
16. Aurel Iacobescu din Mărăcineni.	32. Constantin Tipuriță din Vale.
	33. Cornel Vraciu din Stănița de jos.
	34. Virgil Vulcu ¹ din Scorei.

Cursul II.

1. Ioan Albu ¹ din Apoldul-mare.	4. Victor Briotă din Tohanul-nou.
2. Nicolae Balca din Tohanul-nou.	5. Iosif Bularca din Intorsura-Buzăului.
3. Iacob Bologa din Marpod.	6. Ioan Buligan din Călnic.

¹ Au părăsit institutul.

7. Teofil Chiffa din Soporul de câmpie.
8. Romul Dobrotă din Poiana.
9. Octavian Dragoș din Vlădeni.
10. Petru Gherman din Săliște.
11. Ioan Ghicășan din Sibiu.
12. Vintilă Greceanu din Neagoști.
13. Ioanid Merișescu din Pietrari.
14. Ioan Muntean din Ludoșul-mare.
15. Gheorghe Neagoș din Valendorf.
16. Nicolae Neamțu din Săliște.
17. Nicolae Oancea din Hârja.
18. Petru Pătărău din Boița.
19. Alexandru Popa din Poplaca.
20. Vasile Popa¹ din Șaroșul-unguresc.
21. Ioan Popișa din Comana de jos.
22. Emil Pora din Nadeșul-săsesc.
23. Daniil Purcăroiu din Tohanul-nou.
24. Terente Radu din Ruja.
25. Iosif Roman din Laslăul-român.
26. Ieronim Rudean din Buituri.
27. Emil Sămărghișan¹ din Boian.
28. Ioan Scurtu din Râșnov.
29. Ioan Șoșu din Băcel.
30. Nicolae Tonciu¹ din Ocna-Sibiului.
31. Ioan Tudur din Ocna-Sibiului.
32. Traian Țiței din Măieruș.
33. Nicolae Vintilă din Măguarele.

Cursul III.

1. Aurel Benția din Hurez.
2. Rosalim Boca din Merghindeal.
3. Ioan Brote din Rășinari.
4. Traian Ciocănelea din Făgăraș.
5. Iosif Comșa din Toarcia.
6. Sabin Dobre din Mașca.
7. Isaia Enescu din Șimon.
8. Alex. Florea din Cărăstău.
9. Miron Florea din Cornățel.
10. Victor Folea din Mândra.
11. Tiberiu Herțioga din Daiă-săsească.
12. Nicolae Ilea din Topârcea.
13. Silviu Josan din Brâznic.
14. Laurențiu Neagu din Proștea.
15. Virgil Oprea din Tebea.
16. Pompiliu Radu din Tărtăria de jos.
17. Romul Scrobote din Almașul-mare-Suseni.
18. Petru Târziu din Almașul-mare-Brădet.
19. Emil Todea din Almașul-mic.
20. Pascu Trif din Glod.
21. Constantin Zoican din Știrbeiu.

¹ Eliminat.

Cursul IV.

1. Ioan Brânzea din Braşov.
2. Spiridon Căndea din Bo-
gata-Olteană.
3. Dumitru Ciuchendea din
Şugag.
4. Nicolae David din Răchita.
5. Petru Fan din Sântohalm.
6. Romul Iacob din Gura-
sada.
7. Victor Stancu Marin din
Ilimbav.
8. Ieronim Morariu din Hun-
dorf.
9. Nicolae Opriş din Dridif.
10. Nicolae Popoviciu din
Biertan.
11. Traian Popoviciu din Si-
biel.
12. Aurel Scutea din Păucea.
13. Gheorghe Secaşiu din
Răhău.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Conspect tabelaric

după protopresbiterate despre studenții din arhidieceză
rămăși până la finea anului.

Nr. crt.	Protopresbiteratul	Cursul				N o t ă
		I	II	III	IV	
1	Agnita	2	2	3	1	
2	Avrig	—	—	—	—	
3	Băița	—	—	—	—	
4	Bran	1	5	1	—	
5	Brașov	—	—	—	1	
6	Cohalm	2	1	—	1	
7	Deva	1	—	—	1	
8	Dobra	—	—	1	—	
9	Făgăraș	2	—	2	1	
10	Geoagiu	1	—	4	—	
11	Hăteș	1	—	—	—	
12	Hunedoara	1	1	—	—	
13	Ilia	1	—	—	—	
14	Jiu	1	—	—	1	
15	Mediaș	—	—	—	1	
16	Mercurea	—	2	—	—	
17	Oltuz	1	1	—	—	
18	Oltul	—	1	1	—	
19	Orăștie	3	—	—	—	
20	Săliște	1	2	1	1	
21	Sebeș	2	—	1	3	
22	Sfântul Gheorghe	—	2	—	—	
23	Sibiu	5	4	2	—	
24	Sighișoara	2	—	2	—	
25	Târnava	1	1	—	—	
26	Târnava-mare	2	1	—	2	
27	Zarand	1	—	2	—	

Conspect

despre poziția socială a părinților studenților rămași până la finea anului.

Nr. curent	Cursul	Preoți	Învățători	Secretari com.	Funcționari	Comercianți	Meseriași	Economi	Notă
1	I.	9	2	—	—	1	—	20	
2	II.	3	3	—	—	—	3	20	
3	III.	5	2	1	—	—	—	13	
4	IV.	4	1	—	—	—	1	7	
Total . .		21	8	1	—	1	4	60	

Starea mijloacelor de învățământ.

Biblioteca institutului și în acest an școlar s'a augmentat parte prin cărți procurate, parte prin cărți donate.

Donațiunile de cărți se fac evidente în următoarele:

a) *Academia română*:

1. Analele. Tomul XLVI. Ședințele din 1925—1926.
2. Punerea în cultură a regiunii băltoase a României. Terenurile inundabile și pescăriile, de Gr. Antipa, membru al Academiei române.

3. Opt scrisori turcești ale lui Mihnea II «Turcitul», de N. Bănescu, membru corespondent, prof. la universitatea din Cluj.

4. P. Poni: Fapté pentru a servi la descrierea mineralogică a României continuate de D. M. Cădere, conferențiar la universitatea din Iași. Partea II. Oxizi, Spinel, Carbonați.

5. Organizarea financiară a țării românești în epoca lui Mircea cel bătrân, de Constantin C. Giurescu.

6. Dozaj fiziologic al diferitelor preparate de digitală, de Dr. Ar. Grădinescu, asistent al facultății de medicină.

7. Cea mai veche cltorie de nemeși români din Ardeal (1408/9).

8. Foaia de zestre a unei Domnițe Moldovene din 1587 și exilul Venețian a familiei sale.

9. Goleștii și alți elevi ai lui Töpfler în Geneva.

10. O mărturie din 1404 a celor mai vechi Moldoveni.
11. O tipăritură românească la Upsala, și
12. Știri nouă despre biblioteca Mavrocordașilor, de N. Iorga, membru al Academiei române.
13. Delegații din țara noastră la consiliul din Constanța (în Baden) în anul 1415, de Constantin I. Karadja.
14. Spiritism și metapsihism, de Dr. G. Marinescu, membru al Academiei române.
15. Răsboaiele lui Radu Șerban (1602—1611), de V. Motogna.
16. Goldoni e la Francia appunti, di Ramiro Ortiz, membro corrispondente.
17. Gliscavi di Pompei ed il tesoro di Mahdia asservazioni del socio onorario Ettore Pais
18. Adam Chenot (1721—1789), de Dr. G. Z. Petrescu.
19. Un manuscris al gramaticii rom. a lui I. Eliade Rădulescu, de G. Popa Lisseanu, membru corespondent al Academiei române.
20. Dicționarul academiei, și
21. Studii istororomâne în colaborare cu M. Bartoli, A. Belulovici și A. Byhan. II Introdere, Gramatică, Caracterizarea dialectului istororomân, de Sextil Pușcariu, membru al Academiei române.
22. Speologia: Discurs rostit la 13 Iunie 1926; în ședința solemnă sub presidenția de onoare a M. Sale Regelui, de Emil Racoviță, cu răspunsul dlui Dr. Gr. Antipa.
23. Șaizeci de ani de cod civil, de Andreiu Rădulescu, membru al Academiei române.
24. Studii asupra chipului cum se făptuia războiul de către Ștefan cel mare, de General R. Rosetti.
25. Cercetări comparative asupra greutății mieilor Merinos și Țigae la naștere, de Dr. N. Theodoreanu, șeful oieriei și laboratorului de cercetări zootehnice Palas-Constanța.
26. Psaltire slavonă (1577—1580), de Preotul V. Urzăcescu, consilier referent la secția administrativă dela episcopia Hușilor.
27. Harta Moldovei de Dimitrie Cantemir, de G. Vâlsan, membru al Academiei române.
28. Scrisorile Misionarului Bandini din Moldova (1644—1650), de Andrei Vereș, profesor.

b) Consiliul arhiepiscopesc ort. român din Siblu :

Sumarul sesiunii extraordinare a Congresului național-bisericesc, ținut în 3 și 4 Februarie 1926.

c) Universitatea din Iași :

Annales scientifiques l'universite de Iassy. Tome XIV III-me et IV-me fascicules Fevrier 1927.

d) Dr. Euseblu R. Roșca, rectorul institutului :

«Telegraful Român» pe anul 1926.

c) Dela autori :

1. Comentarul asupra epistolei sf. apostol Pavel către Ebrei, prelucrare de Pr. G. F. Ciușanu, prof. de seminar.

2. Pe urmele lui Hristos după Tomas de Kempe, traducere din limba latină, de arhimandritul Galaction D. Cordun din Patriarhia României mari, vol. I.

3. Societatea de educație fizică «Gh. Moceanu» din Câmpul Lung, județul Muscel : Darea de seamă despre mersul și activitatea societății pe anul α) 1924/5 Nr. 1 și β) 1925/6 Nr. 2.

Tuturor donatorilor li se exprimă adânc simțita mulțumită. Starea bibliotecii la încheierea anului școlar a fost :

		opuri în vol.	
Grupa	I. Teologie	605	804
"	II. Filosofie și Pedagogie	76	80
"	III. Limbă și Literatură	74	81
"	IV. Istorie și Geografie	164	259
"	V. Matematici și Științe naturale	3	3
"	VI. Agricultură, Industrie și Comerț	1	1
"	VII. Jurisprudență	57	106
"	VIII. Prot. sinodului și congresului	40	42
"	IX. Enciclopedie	16	52
"	X. Diverse	150	261

Analele Academiei Române:

		opuri în vol.	
I.	Memoriile secțiunii științifice	14	14
II.	" " literare	10	10
III.	" " istorice	20	20
IV.	" " administrative	22	20
V.	Publicațiunile fondului «Adamachi»	4	4
VI.	Discursuri de recepție	32	32
VII.	Studii și cercetări	7	7

Întreținerea studenților.

Cu excepțiunea studentului I. Boiu din cursul I de aici din Sibiu, toți ceilalți au fost provăzuți în institut cu cele necesare de întreținere, afară de îmbrăcăminte și spălatul schimburilor, solvind conform ordinului Preaveneratului Consiliu arhiepiscopesc din 3 Martie 1927, taxa: a) 2000 Lei 5; b) 3000 Lei 4; c) 4000 Lei 25; d) 5000 Lei 29; e) 6000 Lei 26; iar 5 au fost scutiți dela solvirea taxei de întreținere.

Alimentarea și peste tot întreținerea studenților s'a făcut în regia proprie a Preaveneratului Consiliu arhiepiscopesc.

Tot la acest loc se observă, că studenților: I. Badiu din cursul I, D. Ciuchendea și N. Popoviciu din cursul IV, prin decisul Preaveneratului Consiliu arhiepiscopesc din 23 Decembrie 1926 Nr. 9662 Bis., li-s'a conferit câte o bursă de 500 Lei din fundațiunea «Mihaiu».

II.

Date din cronica institutului.

Prin decisul Preaveneratului Consiliu arhiepiscopesc din 23 Septembrie 1926, cu prevederea instrucțiunii din obiectele de învățământ: Psihologia și Logica, Introducerea în filosofie, Didactica și Metodica, Pedagogia și Istoria pedagogiei și Catihetica, ca și în anul școlar 1925/6 a fost încredințat profesorul Dr. N. Terchilă.

Prin ordinul Preaveneratului Consiliu arhiepiscopesc din 24 Septembrie 1926 Nr. 8150 profesorul Dr. I. Hradii a fost angajat tot în condițiile din anul școlar trecut, 1925/6, iar prin ordinul din 19 Octombrie 1926 Nr. 8420, a fost numit de profesor titular provizor, și renunțând presbiterul I. Grovu la postul de duhovnic, susținându-i-se și calitatea de prefect al institutului, prin ordinul Preaveneratului Consiliu arhiepiscopesc din 30 Noiembrie 1926 Nr. 9951, a fost însărcinat a prevedea și agendele de duhovnic al institutului.

Tot prin ordinul din 24 Septembrie 1926 Nr. 8150 subrevizorul C. Popa, deasemenea în condițiile din anul școlar trecut 1925/26, a fost angajat pentru prevederea instrucției din Cântările bisericești, Tipic și Muzica vocală.

Tot la acest loc se înseamnă, că dl avocat Dr. Eugen Piso din Sibiu, din broșura «Veghează», cuvinte creștinești

către tineret, de Ioan Dăncilă, protoieru militar, a donat 40 exemplare pentru a fi distribuite studenților mai merituoși, pentru ceeace i-se exprimă mulțumită și în această formă.

Vizitarea institutului.

I. P. S. D. arhiepiscop și mitropolit Nicolae a asistat la prelegerile :

a) în 21 Februarie 1927 dela :

a) 8—9 a. m. la Pastorală în cursul IV.

b) 9—10 a. m. la Exegeza în cursul I.

c) 10—11 a. m. la Sectele în cursul IV.

β) în 22 Februarie 1927 dela :

a) 8—9 a. m. la Istoria bisericească universală în cursul II.

b) 9—10 a. m. la Sociologie în cursul IV.

c) 10—11 a. m. la Exegeza în cursul II.

Ședințe ale Consiliului corpului profesoral

s'au ținut 15, dintre cari 9 ordinare și 6 extraordinare.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Starea morală.

Datorințelor creștinești au satisfăcut studenții prin participarea în zilele de peste săptămână la utrenie, Sâmbăta și în zilele premergătoare sărbătorilor și la vecernie, iar în Dumineci și sărbători la liturghie și vecernie.

În Paresimi studenții din cursul IV Mercurea și Vinerea au participat și la liturghia înainte sfințită.

În posturile Nașterii și Învierii Domnului, toți studenții s'au mărturisit și împărtășit cu Sfânta cuminicătură.

Starea sanitară

a studenților în tot decursul anului școlar a fost deplin mulțumitoare.

Festivități.

1. În 15 Septemvrie 1926 — ziua aniversală a patronului institutului, martirul Nichita Romanul — s'a făcut chemarea Sf. Duh, apoi întruniți studenții și membrii corpului profesoral în sala institutului pentru festivități, rectorul a ținut o cuvântare

ocazională cu referire la buna conduită și conștiințioasa împlinire a datorințelor din partea studenților.

1. P. S. Sa Dl arhiepiscop și mitropolit Nicolae însoțit de Domnii consilieri arhiepiscopoești, onorând cu prezența Sa această festivitate, deasemenea a atras atențiunea studenților la buna lor conduită și însușirea de cunoștințe temeinice.

2. În 1 Decembrie 1926 s'a serbat aniversarea memorabilei adunări naționale ținută în 1918 la Alba-Iulia.

3. În 24 Ianuarie 1927 s'a serbat aniversarea unirei Principatelor Muntenia și Moldova.

4. În 13 Martie 1927 s'a serbat recunoașterea și din partea Italiei reunirea Basarabiei cu patria mamă.

5. În 10 Maiu 1927 s'a serbat semicentenarul proclamării României ca regat și aniversarea încoronării primului rege.

6. În 2 Iunie 1927 (Înălțarea la ceriu a Mântuitorului nostru Isus Hristos) s'a serbat amintirea eroilor morți în războiul pentru întregirea neamului și apărarea patriei.

7. În 11 Iunie 1927 s'a făcut încheierea anului pentru instrucție prin:

- a) Rugăciune de mulțumită.
- b) Executarea cântării: «Lăudați-l, că e mare Dumnezeu» de D. Cunțan.
- c) Discurs ocazional, de profesorul Dr. I. Hradil.
- d) Anunțarea rezultatului clasificățiunilor, prin rector.
- e) Executarea cântării: «De tine se bucură», de Gh. Dima.

Vacanțe.

În acest an școlar a fost timp liber de lecții numai zilele decretate în Regulamentul institutului.

Conform normelor în vigoare, studenții cari pe timpul de vacanță la sărbătorile Nașterii și Învierii Domnului s'au îndepărtat din institut, conduita în ce privește cercetarea bisericii și purtarea morală au justificat-o prin certificat dela oficiul parohial.

Examenе.

În decursul anului școlar s'au ținut următoarele examene:

- 1. În 10 Septembrie 1926, examen de corigență cu 4 și în 11 Septembrie cu 1 student, toți din cursul I.

2. În 10 Septembrie examen I fundamental cu 8 studenți din cursul II.

Examenele de cursuri dela finea anului școlar s'au ținut dela 1—10 Iunie 1926 sub conducerea comisarului Consilier arhiepiscopesc Dr. G. Proca.

3. Din 15—30 Iunie 1926 se țin examenele fundamentale I și II, și examenul final.

Excursiune.

1. În 30 Aprilie 1927 sub conducerea profesorului Dr. Gr. Cristescu 25 studenți au făcut excursiune de propagandă la Dumbrăveni (Ibașfalău), și cu dirijarea studentului I. Brânzea din cursul IV, au ținut un concert coral cu următorul program:

1. «Hristos a înviat», de Gh. Dima.
2. «Tatăl nostru», de C. Porumbescu.
3. «Cât de mărit», de D. Bortniansky.
4. «De tine se bucură», de Gh. Dima.
5. «Iarna», de C. Porumbescu.
6. «Balada Iancu», (5 părți) de V. Vasilescu.
7. «Vraja», de I. Vidu.
8. «Dorul înstreinatului», de T. Popovici.
9. «Hai în horă», de Gh. Dima.
10. Cor din opera «Ernani», de G. Verdi.

Iar profesorul Dr. Gr. Cristescu a ținut disertația: «Sensul bisericii».

1 Maiu fiind Duminecă, la sf. Liturghie corul a cântat cântările liturgice.

2. În 28 și 29 Maiu 1927 sub conducerea profesorilor Dr. Gr. Cristescu și Dr. N. Tărchilă, 3 studenți din cursul I, 2 din cursul II și 15 din cursul III, au făcut excursiune la locul climateric «Păltiniș», din munții Sibiului.

3. La sărbătorile Pogorării Duhului sfânt, în 12, 13 și 14 Iunie 1927, sub conducerea profesorilor N. Colan și Dr. Gr. Cristescu, un grup de studenți va face în săcuime un turneu de propagandă culturală în comunele: Arpătac, Covasna și Sf. Gheorghe din județul Treiscaune, cântând la sf. Liturgie și unul dintre profesori predicând; seara ținând concert cu cântări religioase și naționale, iar unul dintre profesori ținând o conferință religioasă.

Fonduri.

În administrarea corpului profesoral :

1. Fondul pentru trebuințele elevilor.

Din acest fond s'a solvit spesele de călătorie a studenților de 1566 Lei la escursiunea dela locul climateric «Păltiniș», despre ceace se face amintire la titlul precedent «Excursiuni».

Starea fondului la încheierea anului școlar a fost Lei 42161.50.

2. Fondul pentru ajutorarea membrilor corpului profesoral la edarea de manuale sau alte opuri.

Starea fondului la încheierea anului școlar a fost Lei 2952.

3. Fondul preotul «Basiliu Necșa».

Starea fondului la încheierea anului școlar a fost Lei 1112.

Sibiu, 11 Iunie, 1927.

Rectoratul.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Raport general

*despre activitatea societății de lectură «Andrei Șaguna»
a studenților academiei teologice «Andrelane» ort. rom.
din Sibiu, în cursul anului școlar 1926/27.*

I. Activitatea societății.

A) In general.

Societatea și-a început activitatea în 19 Septembrie 1926, când urmând dispozițiunilor în vigoare, sub conducerea înalt Preacuvioșiei sale dlui arhimandrit Dr. E. R. Roșca, rectorul institutului, s'a ținut ședința de constituire, alegându-se:

Prezident: Dr. Grigorie Cristescu, profesor.

În comitet:

a) Oficianți:

Nicolae Popoviciu, curs IV, vice-prezident.

Dumitru Ciuchendea,¹ curs IV, notar I.

Ioan Muntean, curs II, notar II.

Constantin Zoican, curs III, casier.

Nicolae Hantău, curs I, controlor.

Petru Târziu, curs III, bibliotecar.

Marian Breazu, curs I, vice-bibliotecar.

Ioan Șoșu, curs II, econom.

b) Membrii în comisia literară:

Gheorghe Secașiu, curs IV.

Romul Iacob, curs IV.

Ioan Brote, curs III.

Traian Ciocănelea,² curs III.

Nicolae Balca, curs II.

Octavian Dragoș, curs II.

Silvestru Garcea, curs I.

Cornel Vraciu, curs I.

¹ Începând din 18 Noiembrie 1926, substituit prin I. Brânzea tot din curs IV, acordându-i-se concediu pe timp mai îndelungat, fiind bolnăvicios.

² Renunțând, a fost ales în 23 Octombrie 1926 L. Neagu tot din curs III.

Societatea a ținut în decursul anului societar 10 ședințe, dintre cari 1 publică.

La 29 Noemvrie 1926, în memoria marelui arhiepiscop și mitropolit *Andrelu*, s'a ținut o ședință publică, cu următorul program:

1. Prof. Dr. Gr. Cristescu: Cuvânt de deschidere.
2. T. Popovici: Axion, cor bărbătesc.
3. N. Crainic: Excelzior, poezie, recitată de Gh. Secașiu, stud. în cursul IV.
4. D. Bortnianski: Cât de mărit, cor bărbătesc.
5. N. Popovici, stud. în cursul IV, disertație: «Despre raportul dintre religie și știință».
6. Mendellsohn-Bartholdi: Porunci cerești, cor bărbătesc.
7. I. U. Soricu: Cuvine-se cu adevărat, poezie, recitată de P. Gherman, stud. în cursul II.
8. Em. Perossi: Requiem, cor bărbătesc, quintet de coarde și harmoniu.

Totodată se observă, că lucrarea: «*Despre raportul dintre religie și știință*», a stud. N. Popovici, apreciată favorabil din partea superiorilor institutului, precum și în darea de seamă publicată în foi despre decursul ședinței publice, prin concluzul societății din 15 Aprilie a. c. Nr 48 s'a decis, ca să se publice în cadrul acestui raport, în anuarul institutului.

Numărul membrilor societății în anul acesta a fost 143, dintre cari: a) fondatori 9, b) onorari 33 și c) ordinari 101.

a) Fundatori:

1. Dr. Ioan Mihu, mare propr. în Orăștie.
2. Nicolae Garoiu, adv. în Brașov.
3. Emanuil Ungurean, adv. în Timișoara.
4. Petre Drăghici, consilier ministerial în pensie.
5. Gh. Lupu, paroh în Cara-Omera.
6. Ilie Pop, notar pens. în Ludoșul-mare.
7. Dr. Dumitru Borgia, protopresb. în Săliște.
8. Ioan Iordache, inv. pens. în Săcădate.
9. Ioan Dinu, diacon, funcț. consistorial în Sibiu.

b) Onorarij:

1. Dr. Nicolae Bălan, arhiepiscop și mitropolit în Sibiu.
2. Dr. Eusebiu R. Roșca, arhim. rectorul institutului, și profesorii: Dr. A. Crăciunescu, I. Beleuță, N. Colan, Dr. Gr. Cristescu și Dr. I. Hradil.
3. Dr. Ioan Stroia, episcop, inspector al clerului militar.
4. Dr. I. Lupaș, prof. univ. în Cluj, fost ministru sănătății publice și a ocrotirilor sociale.
5. Dr. V. Lazarescu, prof. la academia de teologie din Oradea-mare.
6. Dr. V. Stan, arhimandrit, dir. la școala normală «Andrei Șaguna» în Sibiu, și profesorii: T. Popovici și A. Popoviciu.
7. Demetriu Comșa, prof. sem. în pens. în Sibiu.
8. Dr. V. Bologa, consilier mitropolitan în Sibiu.
9. Dr. Gheorghe Proca, consilier arhiepiscopesc în Sibiu.
10. Dr. S. Dragomir și Dr. O. Ghibu, prof. univ. în Cluj.
11. Dr. R. Căndea, prof. universitar în Cernăuți.
12. Victor Păcală, inspectorul școalelor normale din Moldova în București.
13. Dr. P. Roșca, dir. la școala normală de învățători, în Cluj.
14. E. Todoran, dir. liceului «Papiu Ilarian» în Târgu-Murăș.
15. I. Oțoiu, prof. la acad. de agricultură în Cluj.
16. A. Crișian, dir. lic. «Moise Nicoară» în Arad.
17. Dr. N. Regman, profesor la liceul «Gh. Lazăr», în Sibiu.
18. Dr. N. Ittu, medicul institutului.
19. Dr. I. Felea, paroh în Pecica.
20. Ilie Hociotă, preot militar în Brașov.
21. N. Oancea, profesor de muzică la liceul «Gh. Lazăr» în Sibiu.
22. I. Trifa, dir. orfelinatului în Sibiu.
23. C. Popa, revizor în jud. Sibiu.
24. N. Topolog, paroh în Turnișor.
25. I. Grovu, referent consistorial în Sibiu.

c) Ajutători:

Cei cari au contribuit cu oarecare sume.

d) Ordinari:

Toți studenții.

B) *In special:*

Activitatea societății apreciată după natura afacerilor se împarte în:

a) *Activitatea literară:*

Societatea a deliberat în anul acesta asupra alor 19 lucrări de natură literară, dintre cari au fost primite 13.

Elaboratele citite în ședințele societății au fost lucrate de studenții din cursul:

α) II.

1. I. Șoșu: Pentruce trăiesc?

β) III.

1. Nicolae Ilea: Despre organizarea sătenilor.

2. Pascu Trif: Necesitatea caracterului.

γ) IV.

1. Ioan Brânzea: a) Chestiunea sectară. — Reflexii și constatări dureroase și b) Ziua Învierii.

2. Spiridon Cândea: Intru pomenirea lui Ioan Slavici.

3. Romul Iacob: a) Pacea sufletului, traducere după S. Sundar Singh și b) Mai are statul modern lipsă de ajutorul bisericii?

4. Nicolae Popoviciu: Despre raportul dintre religione și știință.

5. Gheorghe Secașiu: a) Tatăl nostru, traducere după G. Papinni; b) Credința o necesitate a veacului, prelucrare; c) Portret și d) Fericirea crucii, traducere după Fr. Heiler.

În ședințele societății s'au declamat următoarele poezii:

1. Gheorghe Secașiu din cursul IV: Excelsior, de N. Crainic, în ședința publică ținută la 29 Noemvrie 1926.

2. Petru Gherman: Cuvine-se cu adevărat, de I. U. Soricu, în ședința publică ținută la 29 Noemvrie 1926.

În ședințele societății au cântat la vioară următorii:

1. Nicolae Vintilă din curs II: a) Faust, de Gaunod; b) Trovatore de Verdi și c) Legenda, de Wieniawski.

2. Ioan Brânzea din curs IV, Nicolae Balca, Ioan Șoșu și Nicolae Vintilă din curs II: Menuett, de Luck (vioară contrabass, armoniu).

3. Ioan Brânzea din curs IV, Nicolae Balca, Petru Gherman, Alex. Popa, Ioan Șoșu curs II și Silvestru Garcea din curs I: Triglaw-marsch de Fucik (orhestră).

4. Traian Ciocănelea: Doina Oltului (canto).

5. Sub conducerea lui Ioan Brânzea din curs IV membrii societății constituiți în cor au executat următoarele cântări: a) Cât de mărit, de Bortniansky și b) De Tine se bucură, de Gh. Dima.

b) Activitatea administrativă:

Activitatea administrativă s'a îndeplinit în prima linie prin comitet, care a ținut în decursul anului societar 12 ședințe, îngrijindu-se de afacerile administrative și executând concluzele societății, și peste tot purtând controlul cuvenit asupra bunului mers al afacerilor.

Tot la acest loc se observă, că studenții institutului dorind ca să contribue și ei cu obolul lor la zidirea palatului «Liga Culturală» în București, și la zidirea «Căminului studențesc» din Iași, prin concluzele din 29 Ianuarie a. c. Nr.ii 41 și 42, în cadrul societății de lectură s'a inițiat între studenți o colectă și s'a adunat pentru zidirea: a) palatului «*Liga culturală*» 930 Lei, iar b) pentru a «*Căminului studențesc*» 1860 Lei.

II. Averele societății.

A) Biblioteca.

Ca donațiuni de cărți pentru bibliotecă s'au primit dela:

1. Academia Română:

Toate cele făcute evidente la titlul din anuar «Starea mijloacelor de învățământ», au fost donate și pentru biblioteca societății.

2. Dr. Grigorie Cristescu, profesorul institutului: a) Slujba ta fă-o deplin; b) Isus în viața modernă și c) Sămănături de primăvară.

3. Dr. E. Piso, avocat: a) Veghează, de I. Dăncilă.

Starea bibliotecii la încheierea anului societar a fost:

		opuri în volume	
Grupa	I Teologie	595	„ 718
„	II Literatură	744	„ 803
„	III Istorie și Geografie	487	„ 578
„	IV Filosofie și Pedagogie	177	„ 211
„	V Științe naturale și economice	111	„ 114
„	VI Iurisprudență	89	„ 89
„	VII Protocoale sinodale și congres.	71	„ 71
„	VIII Rapoarte anuale și Anuare	11	„ 13
„	IX Enciclopedia	20	„ 28
„	X Diverse	140	„ 148
„	XI Muzicale	61	„ 63
„	XII Publicațiuni periodice. Reviste	427	„ 476

Analele Academiei Române:

		opuri	
I	Memoriile secțiunei administrative	50	
II	„ „ literare	30	
III	„ „ științifice	51	
IV	„ „ istorice	66	
V	Discursuri de recepție	23	

Tot la acest loc se înseamnă, că pentru augmentarea bibliotecii cu cărți de valoare și legarea lor, prin decisul Preaven. Consiliu arhiepiscopesc din 14 Aprilie 1927 No. 2806/927, s'a acordat un ajutor de 20,000 Lei, pentru care ajutor și în această formă să exprimă adânc simțita mulțumită.

B) Zlare:

În sala de lectură, în decursul anului au stat la dispoziția membrilor spre citire următoarele reviste, ziare și foi:

a) Abonate:

α) Reviste:

1. Buletinul episc. Argeșului.	6. Înfrățirea românească.
2. Căminul.	7. Natura.
3. Candela.	8. Sănătatea și viața fericită.
4. Cosinzeana.	9. Viața românească.
5. Gazeta școalei.	10. Ziarul științelor și călătoriilor.

β) Ziare:

1. Biruința.

2. Universul.

b) Gratuite:

λ) Reviste:

1. Apostolul.	15. Metropolia Moldovei.
2. Arhivele Olteniei.	16. Peninsula Balcanică.
3. Biserica ortodoxă română.	17. Răsăritul.
4. Buletinul apicultorilor.	18. Răzeșul. ²
5. Buletinul episc. Hușilor.	19. Renașterea.
6. Bunavestire. ¹	20. Revista istorică.
7. Comoara Satelor.	21. „ Moldovei.
8. Cronica Romanului.	22. „ Teologică.
9. Cultura creștină. ¹	23. „ soc. tinerimii rom.
10. Datina.	24. Roma.
11. Glasul bisericii. ¹	25. Solidaritatea.
12. Independența economică. ²	26. Stuparul român.
13. Lamura.	27. Școala română. ²
14. Luminătorul.	28. Transilvania.

β) Ziare:

1. Aurora.	3. Glasul Bucovinei.
2. Galații noi.	4. România nouă. ¹

β) Foi:

1. Alba-Iulia.	13. Drum nou. ¹
2. Ardealul. ²	14. Dumineca poporului.
3. Arma. ²	15. Foia Diecezană.
4. Beiușul ¹	16. „ interesantă.
5. Biserica și Școala.	17. „ parohială.
6. Chemarea. ²	18. Gazeta Bistriței.
7. Cultura poporului.	19. „ Dorohoiului.
8. Cuvântul Moldovenesc. ²	20. „ Făgărașului.
9. „ poporului.	21. „ Hunedoarei.
10. Deșteptarea României. ¹	22. „ Oficială.
11. Dreptatea din Cernăuți.	23. „ Transilvaniei.
12. „ din Deva.	24. Glasul Oltului. ¹

¹ Sistat. ² Sporadic.

25. Lancea. ²	41. Sibiul economic.
26. Legea românească.	42. Solia dreptății.
27. Libertatea.	43. Solia Moldovei.
28. Lumea și Țara.	44. Spada. ¹
29. Lumina satelor.	45. Strălucitorul. ²
30. Neamul românesc. ¹	46. Straja. ¹
31. Ogorul.	47. Șoimii români.
32. Povestitorul.	48. Telegraful român.
33. Plugarul luminat.	49. Țărănismul.
34. Primăvara.	50. Țara noastră.
35. Propășirea.	51. Uuirea din Blaj.
36. Răsunetul. ¹	52. Unirea din Craiova.
37. Realitatea. ¹	53. Vestitorul.
38. Renașterea.	54. Viitorul Albei.
39. Românul.	55. Voința poporului.
40. Sentinela. ²	

C) Fonduri:

1. Fondul administrativ:

Percepte	Lei	16,605.50
Erogate	„	10,175.50
Sald	Lei	6,430.—

2. Fondul de ajutorare și pentru premii:

Percepte	Lei	18,217.—
Erogate	„	2,000.—
Sald	Lei	16,217.—

Mulțumită publică.

Societatea își ține de plăcută datorie a exprima adâncă sa mulțumită și recunoștință autorității superioare bisericești, pentru acordarea localurilor trebuincioase societății; I. P. C. Sale dlui rector Dr. Eusebiu R. Roșca, pentru supraveghierea activității societății; Onoratului corp profesoral pentru sprijinul și interesul arătat societății, și Preaestimatlui Domn profesor Dr.

¹ Sporadic. ² Sistat.

Grigorie Cristescu, care a binevoit a lua și în acest an sarcina de conducător al societății.

Tot aici își exprimă societatea adâncă sa mulțumită tuturor, cari au contribuit la înavușirea bibliotecii prin *donări de cărți* și la sporirea fondurilor prin oferte în bani, precum și *On. Redacțiunii*, cari ne-au sprijinit în atingerea scopurilor culturale urmărite, *prin trimiterea gratuită a revistelor, folioarelor și ziarelor, ce redactează.*

Sibiu, din ședința societății ținută la 28 Maiu 1927.

Nicolae Popoviciu,
vice-președinte.

Ioan Brânzea,
notar I.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Raportul dintre religie și știință.

Românii de azi trăim vremuri mari. Ne-a fost dat să vedem cu ochii proprii, cum din jertfele prisositoare ale strămoșilor noștri și din grația deosebită a ceriului, s'a înfăptuit idealul de veacuri al nostru: unirea tuturor Românilor. Acest ideal, spre care — din considerațiuni superioare binepricipute — erau polarizate în trecut toate strădaniile noastre etnice, astăzi e o realitate. Dar orice ideal atins și-a sfârșit rolul... De aceea în actualele noastre împrejurări istorice, se impune cu necesitate alegerea unui nou ideal, care să stimuleze și să centralizeze și în viitor, toate energiile neamului. Și cât este de grea această alegere, când deoparte, te vezi în fața atâtor lozinci, adeseori contradictorii, iar de altă parte, te gândești — cu un puternic și sincer sentiment de responsabilitate în fața lui Dumnezeu și a oamenilor — la consecințele nenorocite ale unei eventuale alegeri greșite... Suntem la o răspântie a istoriei.

Înainte noastră stă — după cuvântul plin de înțelepciune divină — «calea vieții și a morții». Să alegem! Cât de mare și de solemnă este această clipă. În toiul puternicelor noastre frământări sufletești, pare că un glas ne avertizează: Nu uitați că voi sunteți purtătorii și tăinuitorii fericirii sau ai nefericirii noastre, nu uitați că dela voi atârână să vă binecuvântăm sau să vă blăstemăm pomenirea, și în sfârșit, nu uitați că tot dela voi atârână, să aveți în mormânt pace desăvârșită și bucurie vecinică, sau nesfârșită mustrare și iremediabilă durere. Este glasul urmașilor noștri.

Unora vi-se va părea poate bizar faptul, că având să vorbesc despre religie și știință, am atins chiar la început chestiuni în aparență străine de acest subiect. Și totuși între cele ce veți auzi despre religie și știință și între alegerea noului nostru ideal etnic, este o legătură organică. Expunerea mea întreagă, în cele din urmă, nu va fi altceva decât o contribuție modestă și parțială la soluționarea acestei probleme de mare importanță.

Toți cercetătorii competenți și obiectivi ai vieții spirituale românești de azi, au constatat, cu inima strânsă de durere, că o mare parte din intelectualii noștri — îndeosebi mai tineri — nu și-au lămurit pentru ei personal problema raportului celui adevărat dintre religie și știință și sunt încă și astăzi de credința — firește greșită — că între ele ar exista un conflict. Pagubele, de care se resimte — din cauza unei asemenea credințe — viața spirituală a acestor intelectuali, sunt incalculabile. Nu mai încape nici o îndoială, că o clarificare în această materie e necesară.

De aceea în cele următoare voi încerca să dovedesc existența unui antagonism real și propriu între religie și știință, și — ceea ce poate multora le pare acum paradoxal — necesitatea absolută a colaborării lor permanente, în vederea atingerii sigure a celor mai înalte culmi de desăvârșire ce ne stau înaintea.

Pentru înțelegerea integrală a problemei în care intrăm, determin sfera noțiunilor fundamentale: religie și știință.

Esența religiei este totalitatea acelor funcțiuni ale sufletului omenesc, care se referă la raportul dintre Dumnezeu și om, iar esența științei este totalitatea acelor fapte sistematizate, care au la temelie lor un adevăr indiscutabil. Ambele au rădăcini adânci și inexterminabile în natura noastră omenească, ambele răsar din aspirațiile ei auguste și inerente, ambele cresc deodată și lângă o altă, și în sfârșit ambele aduc roduri îmbelșugate și sănătoase acelor, cari știu să le cultive. Știința ne învață despre lume, religia despre Ziditorul lumii, știința ne arată cum este lumea, religia pe a cui seamă a fost creată această lume, știința cucerește și supune puterile acestei lumi, religia înghenunchiază nevoile trupului, și-i dă omului posibilitatea să trăiască o viață în Dumnezeu, cu Dumnezeu și pentru Dumnezeu; știința se mișcă în domeniul mărginirii, religia într'al nemărginirii, știința — principial vorbind — are ca bază de operație materia, iar religia spiritul.

Tendința proprie și specifică a științei este de a înțelege și de a interpreta lucrurile din lume în lumina interdependenței lor naturale, în cadrul și sistemul lor relativ invariabil. Știința se mișcă numai în interiorul vieții obicinuite și își culege datele pe cale de experiență, prin intermediul simțurilor, apoi le

prelucra și le sistematizează cu ajutorul minții, pe care o consideră de ultimă instanță în orice împrejurare. Idealul științei în general și al filozofiei — care adună, prelucra și încheagă după criterii superioare și generale datele pozitive ale științei — în special este, ca să ne dea o icoană adevărată, clară și cât se poate de plastică a acestei lumi, ideal, la a cărui realizare se va lucra necurmat până când va mai trăi un om pe pământ.

Prin aceasta am desemnat limitele extreme ale oricărei cercetări științifice. Trecerea peste ele îi este imposibilă. Trebuie să accentuez că, nici prin cea mai desăvârșită cercetare «strict științifică» asupra lumii, nu se poate epuiza toată cunoștința despre ea. Știința nu poate da o rezolvare integrală a ei. Multe întrebări rămân fără de răspuns. Și sufletul fiecărui om cere un răspuns necondiționat tocmai la acele întrebări, la care știința nu poate răspunde. Iar aceste răspunsuri îi sunt tot așa de necesare omului, ca și pâinea de toate zilele. Iată ce zice în privința aceasta uriașul cugetător im. Kant: «Întrebările de are lumea un început sau o limită a extensiunii sale în spațiu, de există undeva și poate chiar în eul meu cugetător o unitate indivizibilă și indestructibilă sau totul este divizibil și trecător, de sunt eu în acțiunile mele liber sau sunt purtat ca și celelalte ființe de frânele naturii și de capriciile destinului și în fine de există o cauză supremă a universului, sau doară obiectele naturii și ordinea lor constituiesc ultimul punct, la care trebuie să ne oprim în toate speculațiunile noastre — acestea toate sunt întrebări, pentru a căror deslegare matematicianul și-ar jertfi bucuros toată știința sa, fiindcă ea nu-i poate da nici o mulțumire în privința celor mai mari și mai importante scopuri ale omenirii», iar cunoscutul matematician Gaus, zice că «există o mulțime de întrebări a căror deslegare ar prețui-o neasemănat mai mult decât problemele matematice, ca de exemplu întrebările etice, întrebările relative la raportul nostru față cu Dumnezeu, la soarta noastră viitoare, etc».¹

Criza sufletească pe care am vizat-o ar sfârși de sigur prin căderea într'un scepticism fără leac, dacă n'ar veni într'ajutor religiunea cu lămuririle ei precise și absolute. Și când zic religiune, înțeleg pe cea autentică, religiunea prin excelență. Și aceasta e

¹ Dr. Nicolae Bălan, Problema religioasă în timpul de azi. Sibiu. 1906. Pag. 28—29.

religiunea în veci indefectibilă a Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos. Adevărurile ei generale sunt: Existența lui Dumnezeu, unul în ființă și întreit în persoane, nemurirea sufletului și libertatea voinții, iar cele specifice, proprii: Intruparea sau venirea în lume a Însuș Fiului lui Dumnezeu, a Domnului nostru Isus Hristos, care prin pilda vieții sale dumnezeiești, prin învățătura, patima, moartea pe cruce și învierea Sa, a zdrobit puterea prințului apostat al cetelor îngerești, a Satanei, ne-a eliberat de sub cumplita sa stăpânire și ne-a dat posibilitatea ca prin conlucrarea noastră cu harurile Duhului Sfânt, să ne ridicăm până la cea mai înaltă treaptă a perfecțiunii, de care suntem capabili.

Dumnezeu în ființa și acțiunile sale nu suferă îngrădire în nici un sens. Timp, spațiu, materie, mărginire, schimbare, divizibilitate, dependență, sau alte note accidentale, îi sunt cu desăvârșire străine. Este mai presus — și'n afară de ele. Dumnezeu, — prin creațiunea făcută din nemărginita-i bunătate și'n baza atotputerniciei sale — este cauza eficientă, suficientă și finală a tuturor realităților văzute și nevăzute.

Omul la rândul său, a fost creat dintru'nceput în așa fel, ca numai în legătură intimă și de natură harică cu Dumnezeu, să poată fi deplin mulțumit, după cuvântul fericitului Augustin: «Fecisti nos ad Te et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in Te». Posibilitatea acestei legături și comunicări între Dumnezeu și om, este asigurată pe o scară întinsă, prin spiritualitatea și nemurirea sufletului și prin libertatea voinții, tot atâtea proprietăți inerente naturii omului și de o profundă afinitate cu Dumnezeu. Iar scopul ei este sfințirea progresivă a omului, adecă întărirea lui treptată, prin mijloace supranaturale — taine, pentru a-i mări capacitatea împlinirii poruncilor dumnezeiești.

Iată-ne într'un domeniu nou și cu totul deosebit de al științei. Este domeniul supranatural și nemărginit al religiunii, unde nu mai stăpânește rațiunea cu silogismele ei. Majoritatea covârșitoare a adevărurilor de credință sunt mai presus de puterea ei de înțelegere și de producere. De aceea «Dumnezeu ni le-a descoperit, ni le-a revelat în multe feluri și'n multe chipuri» prin aleșii săi, iar în zilele de pe urmă prin Însuși Fiul său, Domnul nostru Isus Hristos. Și ele pot fi dobândite numai

cu ajutorul credinței pe care așa de frumos și de nimerit o numește Volkelt, «partea mistică a gândirii».

Idealul creștinismului este întemeierea pe pământ a împărăției creștine, a împărăției binelui și a păcii, care-i în funcțiune de împlinirea integrală a poruncilor dumnezeiești, care toate se rezumă în porunca cea mare și specific creștină a iubirii fără margini către Dumnezeu și către aproapele.

Asemenea este această împărăție unei familii mari, al cărei tată este Dumnezeu, iar fiii Lui, toți oamenii, frați într'olaltă. Pentru întruchiparea aievea a acestui ideal trebuie să mobilizăm toți toate puterile și să pornim chiar din această clipă sub stindardul crucii, lupta vajnică împotriva celui mai înfricoșat și mai nebiruit vrăjmaș al nostru, împotriva păcatului, care ne pândește pretutindeni.

Am arătat — se înțelege foarte sumar — metoda, domeniul și organul de cercetare al religiunii și al științei. Acum să înșir câteva din cauzele nefirești, care au dat naștere la conflictul dintre ele

Ca una din cele mai frecvente cauze ale acestui conflict este a se considera împrejurarea, că se iau adese-ori prea în pripă drept rezultate pozitive și indiscutabile ale științei, ipotezele neverificate și părerile subiective ale bărbaților de știință. Numeroase experiențe din optică, din acustică și din fiziologie dovedesc relativitatea datelor câștigate prin experiență, iar dictoanele, «câte capete atâtea păreri» și «a greși e lucru omenesc», evidențiază subiectivitatea și relativitatea lucrărilor minții. Iată niște exemple. S'a zis odată în numele științei că, singura realitate este materia, că din ea și prin ea se explică totul, pentru ca mai târziu — după ce s'a dovedit falsitatea acestei concepții — în numele aceleiași științe «infașibile», să se pornească o operă de răsturnare a ei... Darwin a făcut ingenioasa ipoteză, cunoscută sub numele său, pentruca să explice originea și în deosebi dezvoltarea vieții organice pe pământ. Fără o examinare critică prealabilă, a fost socotită imediat, ca cel din urmă cuvânt al științei în această chestiune, pentruca ulterior dovedindu-i-se și netemeinicia ei, să cadă în complectă desuetudine. Firește că în vremurile și locurile unde stăpânesc astfel de vederi superficiale, un conflict între religie, care este cu

înverșunare atacată, și între știința, care atacă, este inevitabil. Dar conflictul nu e real.

O altă cauză. Mulți văd în credință un organ de investigație inferior minții. Vă rog să vă faceți cu toții o examinare a tuturor datelor științifice, pe care le posedați, cu specială privire la organul de apercepere al lor, și veți rămânea stupefiați de numărul mare al cunoștințelor aperate cu credința. O exemplificare. Copiii dela școala primară cred în cele spuse de învățător, învățătorul crede în cele propoveduite de profesorii săi, profesorii în descoperirile științifice ale diferiților specialiști, iar aceștia la rândul lor, cred cu toată tăria în valoarea ipotezelor, care le-au servit ca puncte de mănecare și în exactitatea și realitatea experiențelor lor. «Plutim în credință dela începutul vieții noastre și până la sfârșit, fără să ne dăm seama; plutim chiar atunci când ni se pare că suntem mai pozitiviști. Porumbelul în sborul său — pentru a întrebuința și a răstălmați o figură a lui Kant — își închipue poate că ar sbura mai ușor, dacă n'ar fi aerul, care să-i opună rezistență. Așa și-or fi închipuind și oamenii setoși de adevăr, însă fără credință, că de n'ar fi această parte întunecoasă a sufletului, ei ar cunoaște mult mai mult»¹. Precum porumbelul nu poate sbura neavând aer, tocmai așa nu se poate ridica nici mintea în domeniul necunoscutului, fără sprijinul permanent și efectiv al credinței. În cercetările științifice, mintea fără razimul credinței este cu desăvârșire neputincioasă, slăbănoagă.

În legătură strânsă cu cele precedente stă disprețul de care-s învrednicite dogmele sau învățăturile de credință. Dogmele neputând fi trecute prin retorta minții, sunt considerate și taxate de absurde, din partea aceloră, cari au ridicat altar rațiunii și o tămăiază. Se pierde însă din vedere un lucru. Mintea, care vrea să pătrundă cu tot dinadinsul, până în cele mai tănuite ascunzișuri ale existenței, ea însăși crede și operează mult cu dogme, firește nu religioase, ci științifice. Știe bărbatul de știință ce este în esența ei materia, energia, eterul, lumina, atomul, electricitatea, gravitațiunea, viața, etc.? De sigur că nu. Atunci cum stăm cu absurditatea dogmelor religioase? Noi dăm, din intimă convingere cinstea cuvenită achizițiunilor

¹ Pr. Cicerone Iordăchescu, Credo quia absurdum, Religie și cultură. Iași 1920. Pag. 13.

științifice pozitive și credem că prin acest gest obligăm și noi pe bărbații de știință, — dacă nu la mai multă — cel puțin la aceeași cinste, față de vecinicele adevăruri religioase-morale, pe care și le-au câștigat cu ajutorul credinței din izvoarele revelațiunii reprezentanții de elită ai religiunii.

Stările încordate s'au ivit și din cauza amestecului, fără competență, a științei într'ale religiei și viceversa. Cel mai cunoscut amestec al teologilor în problemele pur științifice este cazul lui Galilei. Acesta descoperind și profesând învârtirea pământului în jurul axei sale, a fost dus înaintea unui tribunal eclesiastic romano catolic, care susținea sus și tare, că prin această descoperire, — considerată azi ca o realitate indiscutabilă — se atacă Sf. Scriptură și deci nu poate fi adevărată. Nu și-au dat limpede seama acești teologi, că Sfânta Scriptură nu este carte de astronomie, nici de geologie, nici de științe naturale, ci o carte cu un cuprins prin excelență religios-moral. Au pierdut din vedere că toate cunoștințele — numite după terminologia de azi științifice — sunt în funcțiune de dezvoltarea științei în epoca în care a apărut cartea, de cultura singuraticilor scriitori, etc. În această legătură de idei a rostit Galilei cuvintele: «Sf. Scriptură ne învață cum să intrăm în cer, iar nu cum să învățăm cerul».¹

Nedreaptă este acuzația gravă, adusă la adresa creștinismului din partea unora, cari vorbesc în numele științei, că dogmele constituie o piedecă reală în calea progresului permanent și nelimitat al științei... Ceva mai hazardat nici că se poate. Pentruca cineva să poată face astfel de afirmații, trebuie să fie cu desăvârșire străin de cunoștințele istorice — care arată lămurit, ce putere formidabilă a fost creștinismul tocmai în acest sens, al promovării progresului. Absolut nime nu se poate provoca la vre-un ram de știință, care ar fi câtuș de puțin împiedecat de dogmele creștine, în descoperirea de adevăruri necunoscute. Dimpotrivă, în porunca Testamentului Vechiu «supune pământul» (Fac. 1, 28) și în îndemnul stăruitor al Testamentului Nou «toate le ispițiți» (I. Tes. 5, 21), găsim formulat și sancționat, precis și clar principiul oricărei activități științifice. În legătură cu această acuzație, să ni se permită a pune următoarea întrebare: Dacă creștinismul este o stavilă în calea progresului, cum

¹ Dr. Nicolae Bălan. Opul citat, pag. 32—33.

se face că descoperirile științifice în toate ramurile au luat avânt și proporții așa de mari, tocmai în țările creștine?

Renumitul istoric Ferrero vorbind, în cartea sa «Entre le passé et l'avenir», despre viața modernă, vizează cu multă tărie o cauză nouă a răcelii și a îndepărtării de religieune. Iată cuvintele lui: «Se zice că epoca noastră este raționalistă și sceptică. Oare suntem noi așa de raționaliști și sceptici cum se crede? Frica de moarte, dorul după nemurire, curiozitatea față de lucrurile divine, nu par a fi scăzut mult. Dacă epoca noastră părăsește religiunea serioasă și disciplinară, o face mai ales pentru a se arunca într'un soi de dilentantism mistic, fragmentar, capricios și anarhic. Pentruce? Pentrucă religiunea serioasă cere reculegere, perzistență în cugetare și control de sine, care devine din ce în ce mai dificil în înfrigurarea care a cuprins lumea.

Toate religiunile mari, au supus sufletul unei sugestii intense și permanente. Rugăciunile, slujbele, serbătorile, ceremoniile sunt mijloace, care constrâng sufletul să se izoleze și să se concentreze periodic în cugetarea lucrurilor divine. Râvna pentru cele sfinte este un foc, care are nevoie de acest combustibil, ca să nu se stingă. Astăzi, chiar persoanele pioase n'au decât momente fugitive pentru aceste izolări și concentrări. Ce putem deci aștepta dela mulțimea, care niciodată n'a fost înflăcărată de o râvnă mare pentru un asemenea lucru?

Adeseori mă întreb, nu cumva viața intensă și calea ferată, care este focarul ei, sunt mai mult responsabile decât Voltaire și Büchner, de nepăsarea religioasă a epocii noastre. Adevăratul dușman al religiunii nu mai este impietatea, ci distracțiile necurmăte, împrăștierea intelectuală și sentimentală, și superficialitatea în care trăim toți. Cel mai mare număr al oamenilor nu mai are timp să cugete nițel serios asupra lucrurilor divine».

Concluzia expunerilor de până aici este că, toate certele iscate între religieune și știință au fost ceva accidental, ceva trecător, ceva izvorât din lipsa de cunoștință de cauză — într'un moment dat — a reprezentanților științei sau ai religiei și că un antagonism propriu și firesc între ele nu există și nici nu poate exista, dată fiind profunda deosebire a obiectului preocupărilor lor. Și apoi că la răceala religioasă de azi, a contri-

buit mult și superficialitatea, care împedecă orice concentrare asupra lucrurilor divine.

Trec la partea pozitivă a problemei.

Ca dovadă nedesmințită că între religie și știință nu există conflict, ci dimpotrivă, că o sinteză acestor două puteri mari e posibilă, că e necesară și că-i o podoabă pentru ceice o realizează într'un chip superior, ne stau toți acei bărbați de știință, cari prin cercetările lor au făcut epocă și care totuși au fost de o profundă religiozitate și de o ireproșabilă moralitate.

Cred că reprezentanții mărunți și necredincioși ai științei își vor pleca capetele, cel puțin în fața mărturiilor acestor bărbați, cari în primul rând pentru ei sunt autorități consacrate în domeniul științific și cari nu pot fi suspectați în această chestiune de profesionalism, etc.

Voiu cita numai numele câtorva mai cunoscuți. *Ampère*, părintele electrodinamicii, dă următorul sfăt înțelept și foarte plastic unui tinăr îndrăgostit exclusiv de știință: «Ferește-te de a te ocupa exclusiv cu știința, cum ai făcut până acuma.

Studiază, scrutează ce e pe pământ; datorința aceasta o are fiecare bărbat de știință. Dar privește numai cu un ochiu la lumea celor văzute, iar cu celalalt privește neîntrerupt la lumina cea vecinică. Cu o mână examinează natura, cu cealaltă însă te ține de colțul hainei lui Dumnezeu, întocmai cum se ține copilul de haina tatălui său». Tot *Ampère* zicea adeseori către Ozanam, prietenul său: „O cât e de mare Dumnezeu! O cât e de mare! Știința noastră e un nimica.¹

Faraday — pe care chimistul francez Dumas îl numește «cel mai desăvârșit bărbat de știință dintre câți a numărat vreodată Academia printre membrii ei» — și-a rezumat părerea despre religie în aceste cuvinte mult grăitoare: «Cunoașterea și venerarea lui Dumnezeu, ajunge la mintea mea pe căi tot atât de sigure, cum sunt acelea, pe care ajungem la cunoașterea adevărilor de ordine fizică».²

Cuvier dă o îndrumare superioară și sănătoasă cercetării științifice când zice: «Cărțile noastre sfinte ne prezintă încă la început pe Creatorul, carele adună lucrurile înaintea lui Adam

¹ Dr. Vasile Suci: Teologia dogmatică fundamentală, vol. I. Blaj, 1907. Pag. 10.

² Ib. pag. 15.

ca să le pună nume. Alegorie fericită, carea ne învață limpede că datorința noastră principală este: Să ne convingem de bună-tatea și înțelepciunea autorului naturii, prin studierea fapturilor care vin dela puterea Lui».¹

Copernic, de numele căruia se leagă descoperirea sistemului heliocentric, prin care a revoluționat întreaga astronomie, a rostit memorabilele cuvinte, care i-au fost săpate în piatra dela căpătâiu: «Doamne, eu nu caut grația cea mare, acordată lui Pavel și nu îndrăznesc a cere milostivirea, arătată de tine lui Petru, dar te rog pentru iertarea, pe care a-i dat-o tâlharului pe cruce». Este aceasta o mărturisire, pe care i-a smuls-o, într-o clipă de meditație conștiința nimicniciei sale în fața lui Dumnezeu.²

Keppler, cu sufletul copleșit de admirație față de Creator, strigă: «Ferițiți sunt aceia, cărora le-a fost dat să se ridice la ceriuri! Este mare Domnul nostru! Cer, soare, lună, planete, vestiți mărirea lui Dumnezeu, ori care ar fi limba, prin care puteți exprima impresiunile voastre!... Și tu suflete, cântă mărirea celui etern, în tot timpul vieții mele».³ Pare că auzim graiul inspirat a psalmistului. Tot *Keppler* își termină o însemnată operă a sa, cu un pasaj vrednic să fie cunoscut de toți, căci este o rugăciune plină de smerenie la adresa Creatorului: «În sfârșit îmi rămâne, până a nu mă ridică dela această masă, pe care mi-am făcut lucrările, să-mi ridic ochii și mâinile către ceriu și să mi îndrept cucernica-mi rugă către Părintele luminilor. O Tu, care prin luminile ce ai vărsat peste toată natura, trezești în sufletele noastre dorința fierbinte după lumina harului Tău, ca să ne dai prin el lumina strălucitoarei Tale măriri, mulțumescu-Ți Ție, Dumnezeule și Ziditorule pentru toate desfătărilor ce le-a simțit sufletul meu, când a privit în extaz frumseța fapturilor Tale. Iată aici am săvârșit o lucrare, care cuprinde rodul osteneților mele și ale minții ce în nemărginita-Ți bunătate mi-ai dat-o mie. Pe cât m'a putut sluji slabul meu spirit, m'am silit să arăt oamenilor prin dovezi strălucirea fapturilor Tale. Dacă voi fi zis vre-o nepotrivire, învață-mă Tu

¹ Ib. Pag. 13.

² Pr. Nedelea Georgescu, Despre existența lui Dumnezeu. București. Pag. 55.

³ Ib. Pag. 68—59.

Doamne, ca să o îndreptez, dacă voui fi orbit de trufie înaintea minunatelor frumseți ale lucrurilor Tale, sau dacă am căutat să-mi câștig un nume de îngâmfare între oameni, ridicând acest monument, care trebuie să fie închinat numai măririi Tale, iartă-mi atunci Doamne rătăcirea și fă ca această lucrare să nu poată aduce nici odată vre-un rău, ci să slujească în totdeauna spre a oamenilor mântuire și spre a Ta preamărare». ¹ Ce lecție academică este această rugăciune pentru toți bărbații de știință! Și ce bine ar fi dacă toți ar înțelege-o!

Este imposibil să epuizez pomelnicul bărbaților, de talia celor amintiți, de aceea nu mă voui referi, decât la câteva mărturisiri interesante și semnificative chiar din zilele noastre.

Un ziar parisian «*Figaro*» a deschis astăvară o anchetă printre reprezentanții mai de seamă ai științei din Franța, cerând un răspuns precis la întrebarea: «Este vre-o opoziție între sentimentul religios și știință?»

Din rezultatul acestei anchete, publicat în 16 August, spicuesc și eu ceva.¹

Academia de științe din Paris, prin urmare cel mai înalt areopag al științei, a dat următorul răspuns: «A voi să opui știința religiei înseamnă a nu le cunoaște pe amândouă».

Invățătul *Grandmison* face următoarele declarații: «Religia posedă domeniul ei propriu, cerut de alte facultăți omenești, perfect normale în exercițiul lor și superioare prin învecinările lor cu facultățile pur raționale, care găsesc alimentul lor propriu în știință. Acest domeniu, a cărui investigare scapă metodelor particulare în întrebuintare pe terenul cercetării științifice pure, nu e atât de necunoscut, chiar pentru știință.

Aceasta face într'adevăr, să-l recunoaștem ca existând și impune astfel după unii, sugerează cu o înaltă aparență de adevăr după alții, o concluzie de ordin religios. Logica științifică ea însăși, prin perspectivele finaliste și spirituale pe care le deschide, prin sentimentul infinitului, pe care ea-l naște în acei cari îi sunt supuși până la capăt, aduce la pragul credinței religioase. Acei cari au intrat în templu ne mărturisesc, că nici odată n'au regretat aceasta», iar într'alt loc zice: «Trebuie să ne păzim de-a amesteca metodele, făcând să reacționeze fără

¹ Pr. Gr. Prejbeanu: «Sentimentul religios și știința», în revista «Re-nașterea» anul V., pag. 327—329.

precauțiuni, una asupra alteia, cele două mari forțe spirituale, pe care ancheta le pune în față. Nici știința, mândră de gloria ei nouă, nu trebuie să năvălească pe un teren, unde ea rămâne necompetentă, dar nici religia nu trebuie să înlocuiască pe nedrept sau să interpreteze cu grăbire, după vederi a priori, faptele care sunt de rezortul cunoștinței pozitive. A fost în realitate un abuz în ambele senzuri... Dar grija de a menține independența fiecărui izvor de lumină în domeniul său propriu, nu împedecă de loc ca o oarecare legătură să fie indispensabilă, o oarecare colaborare dorită.

Altarul și laboratorul sunt deosebite și câștigă rămânând așa. Ele spre sprijină una pe alta și se completează, pentru a crește, cât mai mult posibil, fericirea și mângâierea omului. Ele nu pot deci și nici nu trebuie să se ignoreze».

E. Gutlet mărturisește, că «știința conduce în mod natural la spiritualism»...

Mă opresc aici cu citarea din răspunsurile multe ale anchetei, a căror esență e, că între știință și religie există o compatibilitate pozitivă și din care transpiră multă largime de spirit și o conștiință puternică a relativismului datelor științifice.

Cred că problema raportului celui adevărat dintre religione și știință este clarificată îndeajuns.

De aceea revin acum către sfârșit prin câteva cuvinte la cele accentuate în introducere, la alegerea noului nostru ideal etnic. Sinteza marilor puteri spirituale, despre care am vorbit, adecă a religiei creștine, care implică și moralitatea în sine, și a științei luată în sens larg, se numește cultură. Definițiile date culturii sunt multe și fiecare din ele poartă mai mult sau mai puțin pecetea epocii în care a fost dată. Lumea de azi înțelege sub cultură, totalitatea bunurilor câștigate de om cu ajutorul puterilor lui naturale, în special totalitatea achizițiunilor științifice. Această definiție este unilaterală și incompletă, căci sfera culturii este mult mai largă și mai cuprinzătoare.

Cultura este dezvoltarea armonică a *tuturor puterilor* inerente naturii noastre omenești, dezvoltarea omului *întreg*, sau și mai precis, sintetizarea în om a *supranaturalului cu naturalul*.¹ Cine nu și dă silința ca în cadrele posibilității să-și în-

¹ Dr. Nicolae Bălan: Religione și cultură, articol în «Revista Teologică». Anul I. 1907. Pag. 343—344.

suşească atât religiunea, cât şi ştiinţa, cine nu-i muncit de întrebările lor mari, cine nu încearcă să vadă şi să cunoască cu ajutorul luminilor lor — ca prin doi ochi — pe Ziditorul şi zidirea, cine nu-şi ia cu ajutorul lor, ca cu nişte aripi, sborul către cer, n'are dreptul să-şi revendice titlul de om cult.

Să nu creadă cineva că prin cuvintele de mai sus, aş proclama cultura în sine, cultura pentru cultură, ca ideal. Nu. Pentru noi cultura trebuie să fie numai un mijloc. Prin cultură omul ajunge la descătuşarea sa din lanţurile patimilor şi ale instinctelor, la regalitatea spiritului asupra trupului, la spiritualizare, la sfinţenie.

Idealul cel nou şi permanent valabil al poporulul nostru trebuie să fie sfinţenia, spiritualizarea. Şi când am zis sfinţenie, am înţeles plenitudinea desăvârşirii de care noi oamenii suntem capabili. Să nu vă miraţi de formula, pe care am dat-o noului nostru ideal, căci ea nu este aşa de străină, cum pare la prima privire.

Cultura neamului nostru, multă puţină câtă s'a făcut, conştient şi inconştient, a echilibrat perfect toţi factorii cari o compun. Îndeosebi religiunea şi-a avut locul ce i s'a cuvenit. De aceea a şi putut înfrunta neamul nostru nesfârşitul lanţ al năcazurilor, ce s'au abătut peste capul lui.

De astăzi înainte toţi fiii neamului sunt datori să aibă pe planul întâi al preocupărilor lor exclusiv această concepţie despre cultură şi s'o ducă la cea mai plină de strălucire dezvoltare a ei, că în felul acesta să se apropie tot mai mult de idealul fixat.

Încă odată repet, că numai sub auspiciile culturii, definite mai sus, poate şi neamul nostru să-şi aducă — în virtutea muncii pe care o va depune şi a geniului rasei — toată contribuţia de care este capabil, la patrimoniul cultural al umanităţii, numai cu ajutorul ei îşi poate câştiga un loc de frunte şi de cinste în panteonul valorilor netrecătoare, numai prin ea se poate ridica la înălţimea criteriilor de judecată ale istoriei de azi, şi'n sfârşit numai călăuzit de ea pe drumurile vieţii sale, poate atinge ţinta, pe care orânduirea divină — cu mult superioară celei omeneşti — i-a hotărât-o.

Nicolae Popovici,
stud. curs. IV.

